

KETVIRTOJI JAUNIMO TYRĖJŲ TARPDALYKINĖ MOKSLINĖ-PRAKTIŠKĖ KONFERENCIJA KODAS „JAUNIMAS“

PRANEŠIMŲ SANTRAUKOS

2018

MRU
MYKOLAS ROMERIS
UNIVERSITY

LIETUVOS JAUNIMO
ORGANIZACIJŲ TARYBA

LIETUVOS
RESPUBLIKOS
SEIMAS

ORGANIZATORIAI:

Vilniaus universitetas
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija
Mykolo Romerio universitetas
Vytauto Didžiojo universitetas
Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Lietuvos jaunimo organizacijų taryba
Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra

KONFERENCIJOS KOMANDA:

Mokslinis-organizacinis komitetas:

doc. dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universitetas (pirmininkė)
doc. dr. Audronė Petrauskaitė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija
doc. dr. Odeta Merfeldaitė, Mykolo Romerio universitetas
doc. dr. Andrius Stasiukynas, Mykolo Romerio universitetas
doc. dr. Jorūnė Vyšniauskytė-Rimkienė, Vytauto Didžiojo universitetas
dr. Mantas Bileišis, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija
dakt. Sandra Kairė, Vilniaus universitetas
dakt. Justina Garbauskaitė-Jakimovska, Vilniaus universitetas
Jonas Laniauskas, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Justina Lukaševičiūtė, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Tadas Vadvilavičius, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba

Sekretoriatas

Rusnė Gužauskaitė, Vilniaus universitetas
Rita Andrejeva, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

KETVIRTOJI JAUNIMO TYRĖJŲ TARPDALYKINĖ MOKSLINĖ-PRAKTINĖ KONFERENCIJA KODAS „JAUNIMAS“

PRANEŠIMŲ SANTRAUKŲ LEIDINYS

Konferencijos globėjas Seimo
Pirmininkas Viktoras Pranckietis

2018 m. lapkričio 15 d.

Vilnius

IŽANGOS ŽODIS ARBA VIETOJ ĮVADO

Kodėl jaunimas? Tai amžiaus tarpsnis, kai vyksta svarbus tolimesniam gyvenimui virsmas: iš priklausomo vaiko – į savarankišką, išsilavinusį, dirbantį, kuriantį šeimą, galbūt auginantį savo vaikus, suaugusįjį. Šiuo etapu sprendžiami svarbūs klausimai (kas aš esu? koks mano tikslas? kokia mano būties prasmė?) ir konfliktai (tėvų lūkesčiai ir apribojimai, susipažįstama su suaugusiųjų pasaulio normomis ir taisyklėmis).

Jaunimo amžiaus grupė yra heterogeniška gebėjimais, interesais, atsparumu skirtingoms rizikoms, patirtimi, norais bei siekiais. Šiais metais paskelbtoje 2019–2027 m. ES jaunimo strategijoje išryškinama, kad nors jaunuoliai trokšta reguliuoti savo pačių gyvenimus, nori aktyviai patys įsitraukti į visuomeninį gyvenimą bei palaikyti kitus, vis dėlto susiduria su daugybe neapibrėžtumų. Neapibrėžtumus lemia įvairūs veiksniai – demografiniai ar technologiniai pokyčiai, globalizacijos iššūkiai ir galimybės, pasirinkimų laisvė ir jų padarinių atsakomybės našta, socialinė atskirtis, rizikos ir atsparumas.

Konferencijoje siekėme pristatyti įvairių sričių mokslinius jaunimo tyrimus, plėtoti tarpdalykinį mokslinį diskursą jaunimo tyrimų temomis ir megzti mokslininkų, jaunimo politiką formuojančių bei su jaunimu dirbančių praktikų dialogą.

Lietuvos ir užsienio sociologijos, psichologijos, edukologijos mokslininkus kvietėme pristatyti naujausius jaunimo tematikos tyrimus. Plenarinėse sesijose aptarėme jaunimo vertybių kaitą, analizavome tos kaitos priežastis ir padarinius jaunimo lūkesčiams, elgsenai, įsitraukimui bei dalyvavimui visuomeniniame gyvenime, pasirinkimams bei sprendimams ir su tuo susijusiais sunkumais. Analizavome tapatumo formavimosi šeimoje bei romantiniuose santykiuose prielaidas, pilietiškumo ugdymo rezultatus per požiūrius į mokesčius ir jų mokėjimą, įsitraukimą į neformalųjį ugdymą, tarptautinius mainus bei savanorystę ir kt. Paralelinių sesijų pristatymai ir diskusijos vyko keturiomis pagrindinėmis temomis: paslaugų jaunimui organizavimo, poveikio bei kokybės užtikrinimo; ES programos jaunimui ERASMUS+ vaidmens stiprinant jaunimo ir su jaunimu dirbančiųjų kompetencijas; pilietiškumo raiškos per savanorystę ir prievolės ginti tėvynę vykdymą; prevencijos bei atsparumo įvairiems rizikos veiksniams didinimo.

Jaunimo tyrėjų konferencijos vyksta kas dvejus metus nuo 2012 metų. Mokslinio komiteto branduolį sudaro keturių universitetų mokslininkai, neformaliojo jaunimo tyrėjų tinklo, kuruojamo Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nariai. Šių metų konferencijos, kaip ir pirmosios, organizavimo iniciatyvos ėmėsi Vilniaus universiteto atstovai.

Konferencija liudija ilgametį ir tęstinį mokslininkų, pilietinės visuomenės ir valdžios atstovų bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinojimą taikyti socialinei plėtrai, užtikrinant faktais ir žiniomis grįstus jaunimo politikos sprendimus.

Konferencijos mokslinio-organizacinio komiteto vardu

Doc. dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė

KONFERENCIJOS PROGRAMA

8.30-9.00 Registracija

9.00-9.30 Konferencijos atidarymas

- Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas V. Pranckietis
- Vilniaus universiteto Rektorius prof. A. Žukauskas

9.30-11.00 Plenarinė sesija (Moderuoja doc. dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universitetas)

- **Vertybių kaita Lietuvoje: jaunimo vertybių lyginimas su kitomis kartomis**, *doc. dr. Rūta Žiliukaitė, Vilniaus universitetas*
- **Development of Personal Identity in Adolescents: the Role of Romantic Relationships, and Family Communication**, *dr. Stefanos Mastrotheodoros, Utrecht University, Utrecht Centre for Child and Adolescent Studies (CAS)* (pranešimas bus skaitomas anglų kalba)

11.00-11.30 Kavos pertrauka

11.30-13.00 Plenarinės sesijos tęsinys (moderuoja doc. dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universitetas)

- **Ilgos savęs repetacijos – nūdienos jaunimo privilegija ir kančia**, *dokt. Milda Pivoriūtė, Vilniaus universitetas*
- **Kaip paaugliai vertina mokesčių mokėjimą ir mokėtojus**, *prof. dr. (HP) Gintautas Valickas, dr. Vita Mikuličiūtė, dr. Lauryna Rakickienė, dr. Kristina Vanagaitė, Vilniaus universitetas*
- **Participation and Citizenship: Long Term Effects of Erasmus+: Youth in Action Programme**, *dr. Susanne Gadinger, University of Innsbruck* (pranešimas bus skaitomas anglų kalba)

13.00-14.00 Pietų pertrauka

14.00-15.50 Teminės sesijos:

1. PASLAUGOS JAUNIMUI.

Moderuoja Jonas Laniauskas, Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorius

- **Lietuvos jaunimo apsirūpinimas būstu: galimybės ir problemos**, *vyr. mokslo darbuotoja dr. Rūta Brazienė, Lietuvos socialinių tyrimų centras*
- **NEET jaunuolių užimtumo didinimas, įgyvendinant jaunimo garantijų iniciatyvos projektą „Atrask save“**, *Viktorija Znojevaitė, doc. dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universitetas*
- **Jaunimo nevyriausybinių organizacijų viešųjų paslaugų teikimo kontekste**, *doc. dr. Andrius Stasiukynas, Mykolo Romerio universitetas, Viešojo administravimo institutas*
- **Jaunų žmonių informacinių poreikių kismas**, *Ingrida Jotkaitė, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, prof. Gunilla Widén ir dokt. Muhaimin Karim, Åbo Akademi University*

2. EUROPA JAUNIMUI.

(Sesija vyks anglų kalba) Moderuoja doc. dr. Odeta Merfeldaitė, Mykolo Romerio universitetas

- **Competence Development and Capacity Building of youth workers' participating in Erasmus+: Youth in Action programme**, *dr. Doris Bammer, Generation and Educational Science Institute in Vienna*
- **Jaunimas ir socialinė integracija: sėkmingų sprendimų beiškant**, vyriausioji mokslo darbuotoja dr. Laima Okunevičiūtė Neverauskienė, mokslo darbuotojas dr. Liutauras Labanauskas, Lietuvos socialinių tyrimų centras

- **Ugdytojo vaidmuo neformaliojo mokymosi procese**, dokt. Justina Garbauskaitė-Jakimovska, Vilniaus universitetas
- **Citizen. Defense. Postmodernity**. doc. dr. Ainis Razma, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

3. PILIETIŠKUMO APRAIŠKOS: PAREIGA IR TARNYSTĖ KITIEMS.

Moderuoja prof. dr. Audronė Petrauskaitė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

- **Pilietinio tapatumo dilemos**, *prof. dr. Audronė Petrauskaitė, doc. dr. Rolanda Kazlauskaitė Markelienė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija*
- **Atskiriančios ir auginančios sunkumo patirtys savanorystėje**, *lekt. dokt. Neringa Kurapkaitienė, Mykolo Romerio universitetas*
- **Apie save ir kitus: jaunuolių išmokimai jiems mokantis daugiakultūriose grupėse mobilumo metu**, *asist. dr. Sandra Kairė, Vilniaus universitetas*
- **Šiuolaikinio kario rengimo ypatumai: specialiųjų operacinių pajėgų atvejais**, *Seržantas majoras Gediminas Indrašius, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija*

4. ATSPARUMAS RIZIKOS VEIKSNIAMS.

Moderuoja dr. Jorūnė Vyšniauskytė – Rimkienė, Vytauto Didžiojo universitetas

- **Atsparumo neigiamam poveikiui ugdymas ir jo poveikis šiuolaikinio jauno žmogaus motyvacijai: Lietuvos kariuomenės atvejais**, *pulkininkas leitenantas Pavelas Jelkinas, prof. dr. Audronė Petrauskaitė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija*
- **Seksualinio priekabiavimo prevencija studentų imtyje: patirtis ir iššūkiai**, *Monika Čeponytė, doc. dr. Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė, Vytauto Didžiojo universitetas*
- **Paauglių, lankančių dienos centrus, (ne)suvokta rizika patekti į prekybos žmonėmis tinklus naudojantis Facebook**, *dokt. Viktorija Kasiukevičiūtė, doc. dr. Dalija Snieškienė, Vytauto Didžiojo universitetas*
- **Skirtingų seksizmo formų poveikis jaunų moterų kognityviniams atsakui ir produktyvumui**, *Viktorija Gaidytė, doc. dr. Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė, Vytauto Didžiojo universitetas*
- **Būsimų, Z kartos darbuotojų požiūris į vadovą: tamsiosios triados bruožais pasižyminčių vadovų vertinimas**, *Tadas Vadvilavičius, doc. dr. Aurelija Stelmokienė, Vytauto Didžiojo universitetas*

15.50-16.00 Pertrauka

16.00-17.00 Diskusija „Jaunimo ateitis 2020-2029 metais. Ko tikimės ir ką pasieksime?“ Diskusiją moderuoja Mantas Zakarka.

Dalyviai:

- Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo viceministras Eitvydas Bingelis;
- Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro patarėjas Arminas Varanauskas;
- Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos prezidentas Antanas Mikalauskas;
- Mykolo Romerio universiteto, viešojo administravimo instituto tyrėjas doc. dr. Andrius Stasiukynas;
- Rietavo savivaldybės Jaunimo reikalų koordinadorius Egidijus Gricius.

17.00 Konferencijos uždarymas

VERTYBIŲ KAITA LIETUVOJE: JAUNIMO VERTYBIŲ LYGINIMAS SU KITOMIS KARTOMIS

*Doc. dr. Rūta Žiliukaitė, Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas,
ruta.ziliukaite@fsf.vu.lt*

Klausimai, kaip ir kodėl visuomenės vertybės kinta, yra svarbūs, nes vertybės lemia, kas žmonėms jų gyvenime yra svarbu, ko jie siekia ir kas jiems rūpi. Visuomenės vertybių kaita gali vykti dvejopai: viena vertus, ji gali būti susijusi su kartų kaita, kai jaunosioms gyventojų kartoms yra būdingos kitokios vertybės nei jų tėvų ir senelių kartoms, kita vertus, pokyčiai gali vykti ir kartų viduje, kai tos pačios kartos žmonės tapdami vyresni ar dėl visuomenėje įvykusių permainų pradeda kasdieniame gyvenime vadovautis naujais vertybiniais principais.

Pranešimo tikslas – pasitelkiant Europos vertybių tyrimo paskutinės bangos duomenis (EVS 2017) nustatyti, ar ir kiek Lietuvos jaunimo vertybės skiriasi nuo vyresnių gyventojų kartų religijos, moralės, šeimos, darbo ir socialinių politinių nuostatų ir kokia buvo šių skirtumų dinamika ir kaita 1990–2017 metais. Kokias galimas visuomenės vertybių kaitos trajektorijas brėžia jaunimo vertybių skirtingumas ar panašumas į kitų kartų vertybes.

Aiškinant šiuolaikinėse visuomenėse vyraujančias vertybes ir jų kaitą, derinamos modernizacijos, priklausomybės nuo tako bei institucionalizmo teorijos. Viena vertus, modernizacijos ir globalizacijos procesai, kaip rodo atlikta ankstesnių EVS ir WVS bangų duomenų analizė, padeda suprasti tam tikras bendras vertybių kaitos tendencijas Europos (ir pasaulio) šalyse, taip pat ir Lietuvoje, kita vertus, ankstesnių EVS bangų rezultatai liudija, kad Europos šalys skiriasi gyventojų vertybinėmis nuostatomis, kurioms suprasti ir paaiškinti būtina istorinio ir kultūrinio šalių paveldo bei esamos šalyje institucinės aplinkos bruožų analizė.

EVS 2017 jaunimo vertybių palyginimo su vyresnėmis kartomis duomenų analizė atskleidžia religinės individualizacijos, vertybinių nuostatų konservatyvumo šeimos ir asmeninės seksualinės moralės srityje nuosaikėjimo, atleidimo viešosios moralės principų pažeidimams kaitos trajektorija. Jaunosios kartos darbo vertybės ir politinės orientacijos leidžia kelti klausimus diskusijai apie tai, ar stebime vertybių virsmą, susijusį su kartų kaita, ar visas kartas paliečiančią struktūrinių pokyčių veikiamą vertybinių nuostatų kaitą. Ar ir kaip Lietuvos jaunimo vertybes religijos, šeimos, darbo, moralės, politikos srityse galėtume paaiškinti priklausomybės nuo kelio, Lietuvos kultūrinio ir istorinio paveldo veiksniais, esamos institucinės aplinkos poveikiu, visuomenės modernizacija, vakarietiškos kultūros plitimu, susijusiu su medijų plėtra ir globalizacijos procesais?

Raktiniai žodžiai: jaunimo vertybės, kartų vertybiniai skirtumai, Europos vertybių tyrimas.

DEVELOPMENT OF PERSONAL IDENTITY IN ADOLESCENTS: THE ROLE OF ROMANTIC RELATIONSHIPS, AND FAMILY COMMUNICATION

Dr. Stefanos Mastrotheodoros Research Centre for Adolescent Development, Utrecht University; Department of Psychology, University of Athens, smastrotheodoros@gmail.com

Two core developmental tasks of adolescence are the formation of romantic relationships and the synthesis of a personal identity. Adolescent romantic attachment is a significant aspect of the development of romantic relationships during adolescence (e.g., Collins, Welsh, & Furman, 2009). At the same time, adolescents are expected to start forming a personal identity – a sense of who they are and what they want to do in life (Erikson, 1968; Klimstra & van Doeselaar, 2017). Given that successfully coping with developmental tasks leads to success in future developmental tasks (Wright, Masten, & Narayan, 2013), it is important to investigate how adolescent romantic attachment and personal identity development affect each other during adolescence.

These processes, however, do not take place in a vacuum. According to the bioecological model of human development (Bronfenbrenner & Morris, 2006), adolescents are situated in many contexts, the most proximal of which is the family. Therefore, the way adolescents interact with other family members, and in particular the degree to which they communicate openly with their family, may play an important role in the successful coping of both these developmental tasks. Therefore, the purpose of the present study is to examine the longitudinal dynamic associations between romantic attachment, and personal identity development, as well as the moderating role of family communication.

In the current study, 685 adolescent students in Greek high schools took part in 3 assessment waves across one year. The Experiences in Close Relationships – Revised (ECR-R, Fraley, Waller, & Brennan, 2000; Stefanos Mastrotheodoros, Chen, & Motti-Stefanidi, 2015) averaging or summing items was used to assess adolescent romantic attachment; the Dimensions of Identity Development Scale (DIDS, Luyckx et al., 2008; Mastrotheodoros & Motti-Stefanidi, 2017) was used to assess personal identity development; the Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scales – IV (FACES-IV, Olson, 2011) was used to assess family communication. Random-Intercept Cross-Lagged Panel Models (Hamaker, Kuiper, & Grasman, 2015) were applied to explicitly disaggregate the between-person correlations from the within-person effects.

The main findings showed that most of the associations between romantic attachment and the dimensions of identity development held on the between-person level, and only few effects were found on the within-person level. This means that how adolescents explore and form their personal identity is only to a limited extent dynamically associated with how they approach their close relationships.

Keywords: Personal Identity Development; Adolescence; Romantic Attachment; Random-Intercept Cross-Lagged Panel Models; Family Communication.

References

- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The Bioecological Model of Human Development. In Richard M. Lerner (Ed.), *Handbook of Child Psychology, Volume 1: Theoretical Models of Human Development* (6th ed., pp. 793–828). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Collins, W. A., Welsh, D. P., & Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual Review of Psychology*, 60(September 2008), 631–652. doi:10.1146/annurev.psych.60.110707.163459
- Erikson, E. H. (1968). Identity, psychosocial. *International Encyclopedia of the Social Sciences*, 7, 61–65.
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. a. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350–365. doi:10.1037//0022-3514.78.2.350
- Hamaker, E. L., Kuiper, R. M., & Grasman, R. P. P. P. (2015). A critique of the cross-lagged panel model. *Psychological Methods*, 20(1), 102.
- Klimstra, T. A., & van Doeselaar, L. (2017). Identity formation in adolescence and young adulthood. In *Personality Development Across the Lifespan* (pp. 293–308). Elsevier.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I., & Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 58–82. doi:10.1016/j.jrp.2007.04.004
- Mastrotheodoros, S., Chen, B.-B., & Motti-Stefanidi, F. (2015). Experiences in close relationships-revised (ECR-R): Measurement (non-) invariance across Chinese and Greek samples. *European Journal of Developmental Psychology*, 12(3), 344–358. doi:10.1080/17405629.2015.1021327
- Mastrotheodoros, S., & Motti-Stefanidi, F. (2017). Dimensions of Identity Development Scale (DIDS): A test of longitudinal measurement invariance in Greek adolescents. *European Journal of Developmental Psychology*, 14(5). doi:10.1080/17405629.2016.1241175
- Olson, D. (2011). FACES IV and the circumplex model: Validation study. *Journal of Marital and Family Therapy*, 37(1), 64–80.
- Wright, M. O., Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2013). Resilience processes in development: Four waves of research on positive adaptation in the context of adversity. In *Handbook of resilience in children* (pp. 15–37). Springer.

ILGOS SAVĖS REPETICIJOS – NŪDIENOS JAUNIMO PRIVILEGIJA IR KANČIA

Milda Pivoriūtė, doktorantė, Vilniaus universitetas, milda.pivoriute@sociologai.lt

18–30 metų amžiaus tarpsnis – intensyviausių tapatumo paieškų metas, kada jaunuolis turi priimti gyvenimo perspektyvą lemsiančius sprendimus, rasti atsakymus į svarbius klausimus „kas aš esu?“ ir „ko aš noriu?“, ypač tarpasmeninių santykių ir profesinėje srityje (Arnett, 2004; Robnson et al., 2013). Jaunimo tyrimai rodo, kad šiuolaikinėse Vakarų visuomenėse jaunuoliai dažniau nei bet kuri ankstesnė karta išgyvena amžiaus ketvirčio krizę, kuri susijusi su sudėtingesnėmis ir ilgesnėmis profesinio tapatumo ar apskritai „gyvenimo pašaukimo“ paieškomis, sunkumais bandant pasiekti su suaugusio žmogaus statusu siejamus atributus (Arnett, 2004; Atwood & Scholtz, 2008; Robbins & Wilner, 2001; Robnson, 2015). Tyrimai rodo, kad neišspręstos tapsmo suaugusiuoju dilemos gali būti perkeltos į tolimesnius gyvenimo tarpsnius ir lemti mažesnę pasitenkinimą gyvenimu (Vandewater & Stewart, 2006). Todėl svarbu, kad asmuo šiuo gyvenimo etapu ieškotų savęs / kurtų save aktyviai bei sąmoningai, o visuomenė jam padėtų ar bent jau netrukdytų. Tvarkymosi su krize procesas slepia didžiulį – griauančią ar kuriantį – potencialą asmens augimui (Robnson, Wright, 2013). Įvairiapusiškiau pažinti, suprasti ir paaiškinti šį reiškinį svarbu ne tik mikrolygmeniu – individams priimant savo gyvenimo sprendimus, bet ir mezo- bei makro- lygmenimis, nes tai ir tiesiogiai, ir netiesiogiai susiję su svarbiomis visuomenės funkcionavimo sritimis: darbo ir būsto rinka, švietimu, šeimos institucija, demografinė raida ir pan.

Pranešimo tikslas – supažindinti su amžiaus ketvirčio krizės reiškiniumi, apžvelgti krizę išgyvenančių jaunų žmonių patirtis, galimas jos priežastis ir įveikimo būdus.

Pranešime remiamasi mokslinės literatūros analize, 6 metų dėstymo jauniems žmonėms bei diskusijų su jais patirtimi, savo bei kitų jaunimo tyrinėtojų įžvalgomis (Pivoriūtė, 2017). Taip pat – kokybiniu tyrimu, dviem giluminiais interviu su amžiaus ketvirčio krizę išgyvenančiais ir aktyviai ieškančiais būdų jai išspręsti jaunais žmonėmis.

Amžiaus ketvirčio krizės bendravardiklis – tapatumo sumaištis, kurią lemia kompleksinės priežastys. Kai kurios iš jų aptariamose pranešime.

Viena vertus, šiandien prieš jauną žmogų atsivėrė kaip niekada didelis pasirinkimų, susijusių su įvairiausiomis gyvenimo sritimis, horizontas ir laisvė rinktis įvairesnius gyvenimo scenarijus. Ėmė nykti tradiciniai normatyviniai orientyrai. Tačiau, viena vertus, jaunuoliai gali vėliau įsiliesti į ilgalaikės atsakomybės reikalaujančią veiklą, daug eksperimentuoti. Kita vertus, tampa sunkiau priimti ne tik kasdienes, bet ir lemtingas gyvenimo sprendimus. Tokiame kontekste jaunam žmogui sunkiau „atrasti save“ ir būti užtikrintam dėl savo sprendimų. Tokią būseną išgyvenantis jaunuolis patiria „nežinojimo“ ir ypač „nežinojimo, kada sužinosiu“ kančią, neapibrėžtumą, nerimą dėl savo statuso visuomenėje, nesaugumo dėl ateities jausmą, baimę „nespėti į nuvažiuojantį traukinį“. Lydimas nuolatinių abejonių, žmogus vengia ir delsia priimti sprendimus, o priėmęs jais nepasitiki, tad negali ryžtingai imtis jų įgyvendinti. Kai kuriems studijas baigusiams jaunuoliams galimybė studijuoti toliau gali būti patogi strategija atidėti svarbius sprendimus bei „išeiti į tikrą gyvenimą“.

Krizė dažnai būna susijusi su jaunuolių nesėkmingais bandymais susirasti stabilų ir nuolatinę pajamas užtikrinantį darbą, o tai lemia ir vėlesnį bei nelinijinį išėjimą iš tėvų namų. Taip pat svarbu, kad dalis jaunuolių jaučia savirealizacijos ir „prasmingos veiklos“ trūkumą, kai ėmę žengti suaugusių link susiduria su situacija, kai gerą ir nuolatinį atlyginimą bei statusą užtikrinantis darbas nesuteikia prasmės ir savirealizacijos jausmo, o šiuos poreikius tenkinantis – neleidžia gyventi oriai. Šios pirmuosius žingsnius darbo rinkoje žengiančių jaunų suaugusiųjų išgyvenamos patirtys gali būti siejamos su šiandienos darbo rinkoje paplitusiu „niekiniu“ (*bullshit*) ir „žaisliniu“ (*playbour*) darbų fenomenu (Greaber, 2018). Sunkumai rasti kompetencijas atitinkantį, stabilų, nuolatinę pajamas užtikrinantį ir prasmingą darbą lemia dažną darbų kaitą, nesaugumą, sunkumus derinant profesinį ir asmeninį gyvenimą bei laisvalaikį, kontrolės dabarciai ir ateičiai neįautimą, frustraciją, pervargimą (Chesters et al., 2018) ir jausmo, kad kontroliuojai savo gyvenimą, nebuvimą. Kai kurie jaunuoliai, įgiję patogų gyvenimą užtikrinančio, bet jiems neprasmingo darbo patirties, pasiryžta pabloginti gyvenimo sąlygas, bet pusę anksčiau tokiam darbui skirtą laiką skirti prasmingai veiklai. Tokia veikla gali būti mokslai profesinėje mokykloje (netgi turint aukštąjį išsilavinimą), savanorystė, neformalusis švietimas. Norima vis daugiau investuoti į minėtą veiklą, nes turimas lūkestis ateityje iš jos pragyventi.

Raktiniai žodžiai. Tapsmas suaugusiu, amžiaus ketvirčio krizė, tapatumo paieškos.

Literatūra

1. Arnett, J.J. (2004). *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens through the Twenties*. New York: Oxford University Press.
2. Atwood, J.D. & Scholtz, C. (2008). The quarter-life time period: An age of indulgence, crisis or both? *Contemporary Family Therapy*, 30(4), 233-250. <https://doi.org/10.1007/s10591-008-9066-2>
3. Chesters, J., Smith, J., Cuervo, H., Laughland-Booÿ, J., Wyn, J., Skrbis, Z., Woodman, D. (2018). Young adulthood in uncertain times: The association between sense of personal control and employment, education, personal relationships and health. *Journal of Sociology*, 00(0), 1-20. <https://doi.org/10.1177/1440783318800767>
4. Greaber, D. (2018). *Bullshit Jobs*. New York: Simon & Schuster.
5. Pivoriūtė, M. (2017, balandžio 8). Šiuolaikinis jaunimas: „Darom karjerą, bet nakčiai grįžtam pas tėvus“. *Sociali sociologija*. <https://sociologai.lt/2017/siuolaikinis-jaunimas-%e2%80%9edarom-karjera-bet-nakciai-griztam-pas-tevus/>
6. Robbins, A. and Wilner, A. (2001). *Quarterlife Crisis: The Unique Challenge of Life in Your Twenties*. New York: MJF Books.
7. Robnson, O.C. (2015). Emerging adulthood, early adulthood and quarter-life crisis: Updating Erikson for the twenty-first century. In R. Žukauskiene (Ed.) *Emerging adulthood in a European context* (17–30). New York: Routledge.
8. Robnson, O.C., Wright, G.R.T., Smith J.A. (2013). The Holistic Phase Model of Early Adult Crisis. *Journal of Adult Development*, 20(1), 27-37. <https://doi.org/10.1007/s10804-013-9153-y>
9. Robnson, O.C. and Wright, G.R.T. (2013). The prevalence, types and perceived outcomes of crisis episodes in early adulthood and midlife: A structured retrospective-autobiographical study. *International Journal of Behavioral Development*, 37(5), 407-416. <https://doi.org/10.1177/0165025413492464>
10. Vandewater, E., & Stewart, A. (2006). Paths to late midlife well-being for women and men: the importance of identity development and social role quality. *Journal of Adult Development*, 13(2), 76-83. <https://doi.org/10.1007/s10804-006-9004-1>

PARTICIPATION AND CITIZENSHIP: LONG TERM EFFECTS OF ERASMUS+: YOUTH IN ACTION PROGRAMME

Dr. Susanne Gadinger, University of Innsbruck, susanne.gadinger@uibk.ac.at

The promotion of active citizenship and participation in civil society and democratic life is one of the key youth-specific objectives of the Erasmus+ Programme of the European Union. Therefore, the RAY Network is conducting a research project “Long-term effects of Erasmus+ Youth in Action on participation and active citizenship” (RAY LTE study, 2015-2019), involving RAY Network partners in ten countries. This research aims to explore how Erasmus+: Youth in Action (E+/YiA) contributes to the development of citizenship competence and what the long-term effects related to participation and active citizenship are.

The presentation aims at outlining the preliminary transnational findings of the study, published in 2018 (www.researchyouth.eu), and at showing how to follow-up on them in the further research process from autumn 2018 onwards.

The research project is designed as a longitudinal study with a mixed-method approach, using quantitative and qualitative social research methods: standardised multilingual online survey and guideline-based interviews, which are conducted with E+/YiA-participants at various stages before and after the core activity of the project. In these surveys and interviews, a number of questions on indicators for participation and citizenship competence and practice were asked in the same way at each of these stages in order to measure how the responses vary. In the survey and interview after the project, participants were also asked explicitly about perceived effects they considered to be results of the project participation.

The outcomes of the study suggest that E+/YiA projects do contribute to participation and citizenship competence and practice of participants involved in them. There is strong evidence, that “Democracy values”, e.g. equal rights or solidarity, are strengthened for all participants. Interest in social and political issues is slightly fostered according to the qualitative research strand, partly with a more proactive attitude being the result, especially of the participants who were already interested before the project. The general participation in civil society is strengthened for a large portion of participants and numerous sub-group such as male participants and participants aged 21 to 25. The same sub-groups (besides others) acquire knowledge relevant for participation and citizenship. According to the qualitative study, the participation in E+/YiA projects make participants more aware of their existing skills related to participation and citizenship – and these skills are developed further.

Key Words: Participation, Citizenship, Erasmus+: Youth in Action, Competence Development, Longitudinal Study.

KAIP PAAUGLIAI VERTINA MOKESČIŲ MOKĖJIMĄ IR MOKĖTOJUS

Prof. dr. (HP) Gintautas Valickas, dr. Vita Mikuličiūtė, dr. Lauryna Rakickienė, dr. Kristina Vanagaitė, Vilniaus universitetas

Mokesčių mokėtojų elgsenai tyrėjai skiria vis daugiau dėmesio, nes siekiama užtikrinti, kad kuo daugiau žmonių savanoriškai mokėtų mokesčius. Kita vertus, būsimaisiais mokesčių mokėtojais – vaikais ir paaugliais – dar tik pradėdama domėtis.

Pranešimo tikslas – atskleisti, kaip mokesčių mokėjimą ir mokėtojus vertina įvairaus amžiaus paaugliai (tyrimas buvo atliekamas bendradarbiaujant su Valstybine mokesčių inspekcija prie LR finansų ministerijos).

Tyrimo dalyvavo 1221-as 11–17 metų paauglys iš įvairių Lietuvos mokyklų (57,7 proc. mokėsi Vilniuje, 42,3 proc. – kitose Lietuvos vietovėse), 57,2 proc. tyrimo dalyvių buvo mergaitės, 42,8 – berniukai, vidutinis tyrimo dalyvių amžius – 14,3 metų (SD = 1,99).

Tyrimui atlikti buvo sukurtas „Požiūrio į mokesčius“ klausimynas (išskirtos keturios skalės: „Mokesčių mokėjimo teisingumo“, „Mokesčių privalomumo“, „Pranešimo apie mokesčių nemokėjimą“ ir „Pasirengimo mokėti mokesčius“), taip pat projekcinių situacijų metodika (tyrimo dalyviams buvo pateikiama 12 situacijų (3 susijusios su šeima, 3 – su bendraamžių grupe, 3 – su mokykla, 3 – su valstybe) ir prašoma nurodyti, kaip pasielgs tų situacijų veikėjai).

Nustatyta, kad vyresnio amžiaus (16–17 m.) paaugliai, palyginti su jaunesniais (12–13 m.), mokesčius vertina kaip mažiau teisingus, sužinoję, kad koks nors asmuo vengia mokėti mokesčius, rečiau apie tai praneštų atsakingoms institucijoms, yra mažiau pasirengę ateityje sąžiningai mokėti mokesčius (visais atvejais $p < 0,001$). Kita vertus, vyresni paaugliai, palyginti su jaunesniais, vertina mokesčius kaip labiau privalomus ir neišvengiamus ($p < 0,001$).

Tiek 12–13, tiek 16–17 metų paaugliai panašiai vertina tikimybę, kad situacijos veikėjas praneš apie kito asmens taisyklių pažeidimą, nepriklausomai nuo to, ar tas asmuo yra jam artimas, ar nepažįstamas. Be to, paaugliai linkę manyti, kad situacijos veikėjas labiau laikysis taisyklių, kai šių taisyklių pažeidimas kitiems turės blogų padarinių. Gauti rezultatai taip pat atskleidė, kad, paauglių manymu, situacijos veikėjas dažniau laikytis šeimos, bendraamžių grupės ar mokyklos nustatytų taisyklių, o dažniau nesilaikys valstybės nustatytų taisyklių.

Raktiniai žodžiai: paaugliai, mokesčiai, taisyklių laikymasis.

LIETUVOS JAUNIMO APSIRŪPINIMAS BŪSTU: GALIMYBĖS IR PROBLEMOS

*Dr. Rūta Brazienė, Vyrtaisiaji mokslo darbuotoja, Lietuvos socialinių tyrimų centras,
Darbo rinkos tyrimų institutas, ruta.braziene@dsti.lt*

Šiame pranešime analizuojamos jaunimo galimybės apsirūpinti būstu. Pranešimas parengtas įgyvendinant LMT finansuojamą projektą „Jaunimo apsirūpinimas būstu: procesai, problemos ir jų sprendimo būdai Lietuvoje (JABS)“ (2017–2018). Jaunimo galimybes apsirūpinti būstu lemia daugybė socialinių ir ekonominių veiksnių, t. y. ilgesnis nei ankstesnių kartų atstovų jaunimo dalyvavimas švietimo sistemoje, užimtumo statusas darbo rinkoje, būsto nuomos ir/ar įsigijimo kainos, būsto politika jaunimo grupės atžvilgiu. Neabejotinai didelę įtaką turi ir naujausios demografinės tendencijos: mažėjantis santuokų skaičius, šeimų kūrimas ir vaikų gimdymas vėlesniame amžiuje, vis dažniau pasirenkama savanoriška bevaikystė, didėjantis nesantuokinių vaikų ir viengungių skaičius. Šiuo moksliniu tyrimu siekiama atsakyti į šiuos probleminius klausimus: kaip Lietuvos jaunimas vertina savo galimybes apsirūpinti būstu; kaip Lietuvos jaunimas vertina Lietuvos būsto politiką jaunimo grupės atžvilgiu?

Pranešimo tikslas – atskleisti Lietuvos jaunimo galimybes ir problemas apsirūpinti būstu kontekste.

Tyrimas grindžiamas socialinės kaitos perspektyva-perėjimo į suaugusiojo gyvenimą modelių kaita (demografiniai pokyčiai, perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką, perėjimas į savarankišką rezidenciją ir t.t.), socialinės nelygybės ir stratifikacijos teorijomis, jaunimo būsto karjeros koncepcija ir kt. (Filandri, Bertolini, 2016; Filandri, Olagnero, 2014; Hoekstra, 2009). Pranešime pateikiami daliniai kiekybiniai empirinio tyrimo duomenys bei interviu su 18–35 jaunimu rezultatai. Kiekybinio tyrimo instrumentą sudarė daugiau nei 500 rodiklių, tačiau šiame pranešime pristatomi tik daliniai tyrimo duomenų rezultatai.

Tyrimo duomenų rezultatai atskleidė, kad jaunimo galimybes apsirūpinti būstu labiausiai riboja nepakankamos pajamos, nestabili situacija darbo rinkoje, neužtikrintumas dėl ateities perspektyvų ir t.t. Apibendrinant, jaunimo apsirūpinimas būstu Lietuvoje tampa vis aktualesne socialine problema ir kartu su pažeidžiamumu darbo rinkoje skatina jaunimo emigraciją.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, jaunimo galimybės apsirūpinti būstu, jaunimo politika, būsto politika

Literatūra

1. Hoekstra, J. 2009. „Two Types of Rental System? An Exploratory Empirical Test of Kemeny’s Rental System Typology“. *Urban Studies* 46 (1): 45–62.
2. Filandri, M., Bertolini, S. 2016. „Young People and Home Ownership in Europe“. *International Journal of Housing Policy* 16 (2): 144–164.
3. Filandri, M., Olagnero, M. 2014. „Housing Inequality and Social Class in Europe“. *Housing Studies* 7: 977–993.

JAUNIMO NEVYRIAUSYBINĖS ORGANIZACIJOS VIEŠŪJŲ PASLAUGŲ TEIKIMO KONTEKSTE

doc. dr. Andrius Stasiukynas, Viešojo administravimo institutas, Viešojo valdymo inovacijų laboratorija, Mykolo Romerio Universitetas, stasiukynas@mruni.eu

Lietuvos Respublikos XVII vyriausybės programos nuostatuose nevyriausybiniam sektoriui skiriamas išskirtinis vaidmuo – siekiama, kad NVO labiau įsiliėtų į viešųjų paslaugų teikimą. Kokybiškai paslaugai teikti reikalingi bendrieji ir specialieji gebėjimai, tiek susiję su paslaugos turiniu, tiek su organizacijos vadybos sritimis. Keltinas probleminis klausimas: ar jaunimo nevyriausybinių organizacijų (JNVO), kurios remiasi savanorišku darbu, gebės perimti dalį viešųjų paslaugų teikimo iš savivaldybių įstaigų ir profesionaliai jas teikti?

Pranešimo tikslas – aptarti JNVO galimybes perimti viešųjų paslaugų teikimą, su perėmimu susijusius iššūkius ir jų įveikimo potencialą.

Siekdami išsiaiškinti nevyriausybinių organizacijų veiklos prielaidas viešųjų paslaugų teikimo srityje, 2017–2018 m. pranešimo autorius su kolegomis organizavo diskusiją bei ekspertų interviu, kurių rezultatai leido išskirti sėkmingai veikiančių NVO sritis – socialinių, švietimo bei kultūros paslaugų teikimas (Stasiukynas et al., 2018). Gerųjų patirčių analizės rezultatai leido išskirti ir veiksmių, kurie turi įtakos paslaugų teikimo sėkmei, grupes. Atliktas „Jaunimo nevyriausybinių organizacijų kuriamos socialinės vertės“ tyrimas (Stasiukynas et al., 2014) sudarė sąlygas išskirti JNVO savanorių/darbuotojų kompetencijų grupes (bendrąsias, organizacijos administravimo, specialiąsias) ir nustatyti jų sąveikavimo įtaką organizacijos veiklos sėkmei; taip pat suformuluoti viešųjų paslaugų perdavimo JNVO rekomendacijas. Įgyvendinant Lietuvos organizacijų tarybos (LiJOT) Jaunimo organizacijų veiklos kokybės gerinimo sistemos uždavinius, atlikti LiJOT narių atsitiktiniai veiklos kokybės vertinimai 2008–2014 m. leido išskirti organizacijų veiklos stiprintas puses bei tendencijas. Minėtų tyrimų rezultatų apibendrinimai sudarė prielaidas išskirti JNVO veiklos aspektus, kurie svarbūs tam, kad viešosios paslaugos būtų teikiamos sėkmingai.

Lietuvos JNVO gali teikti viešąsias paslaugas, bet siekiant veiklos kokybės būtina kryptingai stiprinti organizacijas ir „palydėti“ jas naudojant stebėsenos mechanizmus, sietinus su viešųjų paslaugų teikimo potencialo vertinimo prielaidomis ir galimybių stiprinimo kryptimis. Siekiant įtraukti NVO į viešųjų paslaugų teikimą, būtinas kompleksinis viešosios valdžios (tiek nacionaliniame, tiek savivaldos lygmenimis) požiūris ir gebėjimai įgalinti JNVO.

Raktiniai žodžiai: jaunimo nevyriausybinių organizacijų, viešųjų paslaugų teikimas, veiklos kokybė, viešasis valdymas.

Literatūra:

1. LR Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-82 *Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės programos*. TAR, 2016-12-13, Nr. 28737.
2. Stasiukynas A., Bileišis M., Jociūtė A., Stankevič B., Urbanovič J. (2014) Jaunimo nevyriausybinių organizacijų kuriama vertė ir jos potencialas Lietuvoje. Mokslinė-praktinė konferencija Jaunimas globalioje visuomenėje: pokyčiai ir iššūkiai. 2014 11 26, VDU. P. 25-26. ISBN 978-609-95501-2-1.
3. Stasiukynas A., Smalskys V., Bileišis M. (2018) *Viešųjų paslaugų teikimo kompleksiskumo keliami iššūkiai perduodant paslaugų teikimą (privačiam sektoriui ir NVO) Lietuvoje*. Tarptautinė 5-oji viešojo valdymo pokyčių konferencija: galimybes tobulinti viešųjų paslaugų teikimo organizavimą. 2018 03 28, LRS.

JAUNŲ ŽMONIŲ INFORMACINIŲ POREIKIŲ KISMAS

Ingrida Jotkaitė, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, prof. Gunilla Widén, dokt. Muhaimin Karim, Åbo Akademi University, ingrida@eurodesk.lt

Pranešimo tikslas – pristatyti bendrinio jaunimo informavimo ir konsultavimo paslaugas Europoje, skirtumas tarp šių paslaugų vartotojų ir nesinaudojančių jomis jaunų žmonių informacinius poreikius bei tyrėjų rekomendacijas, kaip turėtų keistis informavimo paslaugos ir jų formatai.

Pranešimas grindžiamas prof. Gunillos Widén ir dokt. Muhaimino Karimo (Åbo Akademi University) tyrimo apie jaunų žmonių informacinius poreikius ir informacijos paslaugų kokybės bei patikimumo supratimą ir vertinimą rezultatais.

Tyrimo duomenys parodė, kad informacija apie laisvalaikį, sveikatą ir švietimą yra lengvai prieinama, o informacijos verslumo, būsto ir užimtumo tematika trūksta. Nepaisant itin teigiamai vertinamo informacijos prieinamumo, jaunuoliai paradoksaliai įvardija, kad taip pat norėtų gauti daugiau informacijos apie minėtąjį švietimą ir užimtumą. Taip pat teigia, jog jiems patogiau gauti informaciją gauti nuotoliniu būdu ir gyvo kontakto metu, bet nuotolines paslaugas – internete randamą informaciją – įvardija kaip nepatikimiausią. Ši jaunimo karta tikisi gauti patikimą informaciją jiems patogiais formatais. Vis labiau kintanti informacijos įvairovė ateityje taps dar įvairiapusiškesnė. Keičiantis technologijoms, vienodai reikšmingi bus ir vartotojų informavimo pokyčiai. Atsižvelgiant į tai, svarbu nepamiršti, kad ne visi jaunuoliai turi kritinio mąstymo įgūdžių, kurie leidžia nustatyti, kokie šaltiniai patikimi, t.y. teikia tinkamą ir teisingą informaciją.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, informavimo ir konsultavimo paslaugos, medijų informacinis raštingumas, informaciniai poreikiai.

NEET JAUNUOLIŲ UŽIMTUMO DIDINIMAS ĮGYVENDINANT JAUNIMO GARANTIŲ INICIATYVOS PROJEKTĄ „ATRASK SAVE“

Viktorija Znojevaitė, Vilniaus universitetas, viktorija.znojevaite@gmail.com
Dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universitetas, jolita.kasalyniene@fsf.vu.lt

Jaunimo (14–29 metų) santykinis skurdas Europos Sąjungoje ir Lietuvoje gerokai viršija kitų amžiaus grupių skurdo rodiklį. 2012 m. 20 ES valstybėse narėse, tarp jų ir Lietuvoje, 15–24 m. jaunimo nedarbo lygis viršijo 20–25 proc., o per 2012 m. padidėjo daugiau nei 30 proc. Todėl Europos vadovų taryba nusprendė pradėti įgyvendinti Jaunimo užimtumo iniciatyvą (toliau – JUI), o nuo 2013 m. – Jaunimo garantijas nedirbantiems, nesimokantiems ar mokymuose nedalyvaujantiems (15–29 metų) jaunuoliams (toliau – NEET). Nuo 2014 m. sausio 1 d. Lietuvoje įgyvendinami Jaunimo garantijų iniciatyvos (toliau – JGI) projektai: pirminės intervencijos „Atrask save“, skirtas NEET jaunuoliams, ir antrinės intervencijos „Naujas startas“, skirtas pirminę intervenciją baigusiems NEET jaunuoliams. Pirminės intervencijos projektas „Atrask save“ įgyvendintas 2015 m. spalio–2018 m. rugsėjo mėnesiais, jo tikslas buvo didinti neaktyvių NEET jaunuolių užimtumą. Šiame pranešime keliamas probleminis klausimas: kaip sekėsi pasiekti nusibrėžtus projekto rodiklius, su kokiais sunkumais buvo susidurta.

Pranešimo tikslas – atlikti Jaunimo garantijų iniciatyvos projekto „Atrask save“ dalies, įgyvendinamos Jaunimo reikalų departamento, veiksmingumo priemonių NEET jaunuolių užimtumo didinimui vertinimą.

Buvo atlikta Jaunimo reikalų departamento koordinuotų projekto „Atrask save“ veiklų rezultatų rodiklių analizė ir pusiau struktūruotas ekspertų interviu raštu. Buvo analizuojamas projekto rezultatų rodiklių pasiekimo lygis. Ekspertų tyrimas vykdytas 2018 m. sausio mėn., JGI koordinatoriai pasirinkti tikslinės atrankos būdu, taikant šiuos kriterijus: savivaldybės dydis ir numatyto rodiklio iki 2017 m. lapkričio 1 d. pasiektas lygis; vietos JGI koordinatoriaus pradinė rodiklio reikšmė; išsilavinimas, darbo patirtis su jaunimu ir darbovietė. Kokybinio tyrimo duomenims apdoroti taikyta turinio analizė.

Tarpiniai projekto „Atrask save“ rezultatų ir veiklų vertinimai atskleidė, kad buvo numatytas per didelis (12 000 dalyvių) rodiklis. Taip pat mažėjo jaunimo nedarbo lygis nuo 17,1 proc. 2013 m. iki 8,1 proc. 2017 m., todėl vykdant projektą dalyvių skaičius buvo sumažintas iki 7 500. Ir iki projekto pabaigos jis buvo pasiektas. Projekto dalyvių skaičius augo pamažu, pabaigos skaičiai žymiai skyrėsi nuo pradžios. Projekte dalyvavo daugiau vaikinių ir 15–24 metų jaunuolių. Nors 76,66 proc. dalyvavusiųjų sėkmingai baigė projektą, t.y. įgyvendino individualius veiklos planus, tačiau nebūtinai grįžo į darbo rinką, švietimo sistemą ar praktiką / stažuotę. Projekto eiga parodė, kad iš pradžių numatyti sėkmingo projekto baigimo ir kokybiškų pasiūlymų pateikimo rodikliai buvo per žemi, nes buvo viršyti tris kartus. Per pirmuosius penkis mėnesius iš projekto pasitraukė 12,90 proc. dalyvių, bet pradėjus taikyti individualius metodus, pagerėjus projekto viešinimui, praėjus 16-ai mėnesių nuo projekto pradžios pasitraukusiųjų dalis sumažėjo perpus. Išryškėjo spragos ne tik numatant dalyvių skaičių kiekvienai savivaldybei, bet ir skaičiuojant krūvį vienam JGI koordinatoriui: etatui krūviai kito nuo 80 iki 340 jaunuolių per 36 projekto mėnesius. Didelį krūvį turinčių koordinatorių darbo kokybė buvo menkesnė, taip pat jie rinkosi dirbti su labiau motyvuotais

jaunuoliais, nes su jais projekto rezultatus buvo galima pasiekti per trumpesnę laiką ir mažesnėmis pastangomis. Ateityje reikėtų mažinti rodiklius ir biurokratinį administravimo mechanizmą, ilginti individualaus darbo laiką, nes kokybiškai ir kompleksškai padėti neaktyviems, nemotyvuotiems NEET jaunuoliams 4 mėnesių neužtenka.

Raktiniai žodžiai: jaunimo garantijos, jaunimo užimtumas, NEET jaunimas.

COMPETENCE DEVELOPMENT AND CAPACITY BUILDING OF YOUTH WORKERS' PARTICIPATING IN ERASMUS+: YOUTH IN ACTION PROGRAMME

Dr. Doris Bammer, Generation and Educational Science Institute in Vienna,
doris@genesis-institute.org

This RAY-CAP study is conducted by 16 research partners⁽¹⁾ of the RAY Network (www.researchyouth.eu) from 2015 until 2019 and divided into three modules⁽²⁾ with different emphases. The presented main findings are based on competence development (module (A)) and the transfer into practice (module (B)), aiming to explore processes, effects and impact of training/support activities for youth workers/youth leaders in E+/YiA: how these activities contribute to the competence development and the practice of youth workers, and how they affect the organisations involved in E+/YiA.

Aim of the presentation is discuss the transnational main findings with a wider audience of the published RAY-CAP study 2017 from module (A) (first and second round of interviews⁽³⁾) and preliminary reviewed findings from module (B) (third round of interviews⁽³⁾).

In this evidence-based longitudinal study the transnational sample includes youth workers/youth leaders with different levels of experience with training/support activities of E+/YiA. The transnational data base consists of 405 interviews in total (65% TCA activities and 35% youth worker mobilities), including three rounds of semi-structured interviews⁽³⁾ between November 2015 and November 2017. The interviews are analysed by using a combination of open coding techniques as well as the content-related interview analysis⁽⁴⁾ based on a drafted conceptual framework with literature review and synthesised sets of competences for international youth work⁽⁵⁾.

Main findings:

- **Motivations/expectations** for the participation are mostly coherent between individuals and their respective organisations. Nevertheless, a lack of sustainable/systemic effects of the learning outcomes may become evident on the organisational level.
- **Training approaches** seem to address building networks/partnerships and a kind of package method with solid tools of non-formal learning such as peer learning, excluding inputs from experts or theoretical concepts, and digitalisation/digital skills.
- **Developed competences** are self-perceived most frequently for knowledge acquisition of international youth projects/activities, improved presentation/language/communication skills, awareness raising for non-formal learning and increased intercultural awareness. Competences for participation and active citizenship are considered unchanged and/or were influenced by the current societal challenges (i.e. refugee crisis, migration, radicalisation).
- **The impact of the training** may a) be higher on newcomers in professional/personal development, b) be limited in time for some established networks/partnerships (loss of potentials for future cooperations), c) remain predominantly at individual level although organisations benefit from participants' professionalisations, and d) cause an intensification of youth work in some organisations (i.e. working internationally; in the formal sector; specialisation of staff members).

- **The transfer of the learning outcomes into practice** may correlate with a) the interrelation of the training/support activity topic and the daily business of participants, b) coherent training needs of individuals and organisations, c) interests and support of organisations, d) initiatives and opportunities for the application of outcomes in daily work, e) time resources and innovative/concrete outcomes, and f) sustainable and reliable networks/partnerships.

Key words: competence development; youth workers; youth leaders; Erasmus+: Youth in Action; youth work; qualitative transnational longitudinal study.

Additional remarks

(1) 15 research partners were involved in the implementation of interviews: Austria, Belgium (Flemish Community), Czechia, Estonia, Finland, France, Germany, Hungary, Ireland, Italy, Latvia, Poland, Romania, Slovenia and Turkey.

(2) The third module (C) is focused on capacity building in involved organisations of E+/YiA (systemic effects and organisational development) and will be finished in 2019.

(3) First round of interviews: before the activity; second round of interviews: two months after the activity; third round of interviews: 12 months after the activity

(4) Gläser, J. & Laudel, G. (2013): Life With and Without Coding: ^[1]Two Methods for Early-Stage Data Analysis in Qualitative Research Aiming at Causal Explanations.

Retrieved from <http://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/36566>. [Accessed: 01/03/2016]

(5) European Training Strategy: *Competence Model*; Council of Europe: *Portfolio Competence Framework*; SALTO Training and Resource Centre: *ETS Competence Model for Youth Workers to Work Internationally*

JAUNIMAS IR SOCIALINĖ INTEGRACIJA: SĖKMINGŲ SPRENDIMŲ BEIEŠKANT

prof. dr. Laima Okunevičiūtė Neverauskienė, Lietuvos socialinių tyrimų centras, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, laima.okuneviciute@dsti.lt
dr. Liutauras Labanauskas, Lietuvos socialinių tyrimų centras, liutauras.labanauskas@gmail.com

Jaunimas Lietuvoje ir Europoje susiduria su panašiais iššūkiais ir problemomis, kurie vėliau paveikia jų asmenybes. Jaunimui Europos valstybės siūlo įvairių galimybių savanorystės, pilietiškumo ir pilietinio dalyvavimo, užimtumo ir verslumo, socialinės įtraukties, švietimo ir mokymosi, jaunimo sporto ir sveikatos, kūrybiškumo ir kitose srityse. Pranešime glaustai pristatoma šių sričių apžvalga ir kviečiama diskutuoti, kurios priemonės Lietuvoje yra efektyvios, o gerosios praktikos pavyzdžiai – sektini.

Pranešimo tikslas – pristatyti svarbiausius *Youth Wiki* projekto rezultatus ir projekto įgyvendinimo pagrindu surinktą kokybinę informaciją apie jaunimo politiką Lietuvoje ir Europoje, analizuoti reformų tendencijas ir politikos krypčių tendencijas dalyvaujančiose šalyse. Kadangi viename pranešime neįmanoma išsamiai aptarti visų paminėtų jaunimo politikos sričių, tai šiame pranešime daugiau dėmesio skiriama jaunimo savanorystės sričiai bei priemonėms, skatinančioms jaunimo socialinę integraciją, aptarti.

Pranešime naudojant tarptautinio lyginamojo tyrimo duomenis lyginami Europos šalių jaunimo savanoriškos veiklos kokybės užtikrinimo mechanizmai, nacionalinės jaunimo savanorystės programos, nacionalinės savanoriškos veiklos sertifikavimo sistemos, formalus savanoriškos veiklos pripažinimas, jaunimo dalyvavimo savanoriškoje veikloje tikslinės grupės skirtingose Europos šalyse. Naudoti tyrimo metodai: pirminių ir antrinių duomenų analizė, kokybinė dokumentų turinio analizė, lyginamoji analizė, ekspertinis vertinimas.

Europos Komisijos Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomosios įstaigos inicijuotame tarptautiniame projekte *Youth Wiki* dalyvauja visos ES šalys narės ir asocijuotos šalys, kurios pagal Europos Komisijos nustatytus reikalavimus ir parengtas metodines gaires kaupia ir sistemina duomenis, atlieka teisės aktų, vykdomų reformų analizę ir vertinimą, organizuoja ir atlieka kiekybinius ir kokybinius tyrimus, analizuoja ir vertina situaciją jaunimo politikos ir integracijos srityje, analizuoja jaunimo politikos raidą ir dabartinę jos padėtį, pristato gerosios praktikos pavyzdžius, teikia rekomendacijas jaunimo politikos, situacijos vertinimo, socialinės integracijos, stebėsenos kūrimo klausimais. Plačiau susipažinti su pagrindiniais rezultatais ir daugiau informacijos galima rasti *Youth Wiki* internetinėje platformoje: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/youthwiki>

Raktiniai žodžiai: jaunimas, jaunimo politika, savanorystė; Europos jaunimo politika.

Youth Wiki

(remiantis Projekto *Youth Wiki Tool* rezultatais)

CITIZEN. DEFENSE. POSTMODERNITY.

*Assoc. prof. Ainis Razma (PhD) General Jonas Žemaitis War Academy,
ainis.razma@gmail.com*

The Russian aggression in Ukraine in 2014 has put to an end the international relations system we knew since the fall of the Berlin Wall and the demise of the Soviet Union. The world is back to the geopolitics of the new Cold War. The overly assertive stance of Russia in international arena demands the West to refocus urgently on the defense needs both nationally – increasing defense expenditures and beefing up force levels - and internationally – strengthening existing and forging new ties within the NATO and the EU, adjusting their structure, procedures and capabilities to the new challenges. One of the main characteristics of a country's defense posture is the nations will to resist. Contrary to the nations' military might, comprising measurable elements of fire- and manpower, economics, strategy and tactics, the will to resist is the purely normative element. While the military might may be increased relatively fast by the parliamentary decisions on budgets and the consequent launching of acquisitions programs, the development of the will to resist is much lengthier process for it relates to the formation of particular attitudes in the people's minds. For this end the civic education has the main role to play.

The civic education aims to increase the country's will to resist by informing the society about the character of threats and probability of the country to come under attack. Moreover, the civic education necessarily promotes the very idea of the defense, based on a particular set of values. The more society will be imbued by these values, the greater will for resistance will it acquire. The further strengthening of the will to resist as well as of the overall defensibility of the country will come with the integration of the society in the defense effort, be it military, non-military or mixed. These two fields, which civic education attempts to cover – propagation of values and civil-military integration for defense comes under the strong pressure of postmodernity – the way of existence that western societies are being immersed in since the last third of XX century. In order to achieve its objectives in the postmodern context, the western civic education should find workable paradigmatic solutions for a) the development and propagation of the mobilizing ideology in the conditions of the pluralism of values; b) linking the concept of citizenship with the type of identity which perfectly combines both national and supranational aspects and c) the eradication of the peacetime mentality and its derivatives by supplementing them with the forms of civil-military relations, which are more appropriate to the current strategic context.

The latter challenges of postmodernity are to be dealt not in the philosophical atmosphere of the academic conferences but in the conditions of the ongoing information warfare wherein western societies are being targeted by the informational and psychological operations, aimed at disruption of democratic institutions and sowing the distrust in the rule of law. In these subversive activities the adversary attempts to turn against the West the basics of its own existence – the principles of the liberal democracy. Given that adversary the West is facing is authoritarian, well organized and fast adapting, the mission of the civic

education for the defense is very difficult but by no means impossible. The democracy has so far demonstrated its ability to the victorious consensus – maybe slow to consolidate, but unstoppable when struck.

The aim of presentation is to analyze the challenges for civic education under the circumstances of Postmodern deconstruction of citizenship and Postmodern deconstruction of state defense.

The research is based on theory of post-structuralism and on the concept of postmodern identity and postmodern paradigm of state defense.

The will to resist is a phenomenon, which can flourish only if properly maintained. Although, it is true that the will to resist genuinely manifests itself only in the case of and by the resistance itself (thus it is possible to assess such a will, say, by the degree of ferocity of the resistance), the premises for this phenomena to manifest should be laid down well before the need to resist arises. The resistance as a set of activities to repel an external aggression is usually formalized in the legal acts, defense and mobilization plans. It is as well institutionalized in a way that different functions of the overall attempt of defense are delegated to the various state institutions. Thus, the entirety of the resistance to external aggression seemingly consist of a “hardware” comprising legalistic, institutional and material aspects of defense, and the will to resist – a “software”, which launches and conscientiously directs the “hardware” at hand to the desired outcome.

Key words: citizenship, postmodernity, defense, civic education.

UGDYTOJO VAIDMUO NEFORMALIOJO MOKYMOSI PROCESĖ

Dokt. Justina Garbauskaitė-Jakimovska, Vilniaus universitetas,
justina.garbauskaite-jakimovska@fsf.vu.lt

Neformalusis ugdymas įprastai yra laisvas nuo išorinės kontrolės (išskyrus kontrolę per finansavimą (Rogers 2003)), tad gali įgyti įvairių formų, linkti tiek prie formaliojo švietimo, tiek prie neformaliojo mokymosi. Grynumo ir tikslaus atsakymo, koks yra ar turi būti neformalusis ugdymas, nėra, ir tai atliepia postmodernų požiūrį į švietimo politiką ir praktiką. Viena iš neformaliojo ugdymo praktikų, plačiai taikoma Europoje ir Lietuvoje – Erasmus+ programos įgyvendinami mokymo kursai. Pranešimo problema yra ir mokslinė, ir praktinė. Keliami šie klausimai: kokią formą įgyja neformalusis ugdymas, kai jį finansuoja Europos komisija? Kokias ugdomasias praktikas pastebi besimokantieji ir kurias jie įvardija kaip prasmingiausias? Koks vaidmuo neformaliojo ugdymo procese tenka ugdytojui?

Pranešimo tikslas – jungti teorinį ir praktinį požiūrius į neformalųjį ugdymą, apibūdinti neformaliojo ugdymo procesą mobilumo mokymosi tikslais metu, aptarti ugdytojo vaidmenį neformaliojo ugdymo procese ir besimokančiųjų įžvalgas apie veiksnius ir procesus, lemiančius mokymąsi.

Tyrimui pasirinkta kokybinė tyrimo metodologija. Su tarptautinių mokymo kursų, skirtų jaunimo darbuotojams ir jaunimo lyderiams (Erasmus+ programa), dalyviais 2017 m. buvo atlikti giluminiai interviu, 2018 m. – grupinės diskusijos (angl. *Focus group research*). Gauti duomenys analizuoti pagal kokybinės turinio analizės principus. Empirinio tyrimo rezultatai interpretuojami postmodernios ugdymo filosofijos kontekste.

1) remiantis atlikta literatūros apžvalga, tai, kokią formą įgyja neformalusis ugdymas, nemažai priklauso nuo ugdytojo pasirinkimų; 2) ugdytojas per neformalųjį ugdymą veikia kaip nomadas; 3) ugdytojo vaidmuo per neformalųjį ugdymą dažnai gali būti nepastebimas, sukuriant mokymosi aplinką ir įgalinant dalyvius mokytis savarankiškai; 4) besimokantieji daugiau dėmesio skiria grupei, kurioje mokosi, bei atsitiktinėms situacijoms negu ugdytojui ar ugdymo programai; 5) lygiagrečiai besimokantieji pripažįsta, kad ugdytojo vaidmuo svarbus, nori jo veiklą atkartoti patys; 6) svarbiausia mokymosi proceso dalis yra refleksija, kuri gali būti įtraukta į ugdymo programą, bet gali vykti ir savarankiškai, ne programos metu individualiai ar grupėse.

Raktiniai žodžiai: neformalusis ugdymas, ugdytojas, refleksija, Erasmus+

Literatūra:

Rogers, A. (2005). Non-formal education: flexible schooling or participatory education? Springer: Honk Kong.

ŠIUOLAIKINIO KARIO RENGIMO YPATUMAI: SPECIALIŲJŲ OPERACINIŲ PAJĖGŲ ATVEJIS

srž. mjr. Gediminas Indrašius, Lietuvos Specialiosios operacinės pajėgos, gediminas02@gmail.com

Šiuolaikiniame kompleksiniame pasaulyje užtikrinti tarptautinį saugumą yra vienas iš didžiausių iššūkių kiekvienai valstybei ir jos piliečiams. Didėja įvairaus pobūdžio konfliktų tikimybė, auga netradicinių grėsmių mastai, išskyla naujų ar tebevyksta užsėtęsę kariniai konfliktai / karai. Globalizacijos paveiktoje aplinkoje ekonominės, politinės, karinės ir kitokio pobūdžio valstybinės krizės gali sukelti ne tik sunkių vidinių padarinių šalyje, bet ir padaryti įtaką gretimų valstybių saugumo užtikrinimo procesui, kelti grėsmę regioniniam saugumui. Keičiantis grėsmių pobūdžiui ir mastui, konfliktai tampa vis labiau asimetriški, atviri kovos veiksmai persikelia į tankiai apgyvendintas teritorijas ir tampa trumpesni, tačiau aktyvesni. Tarptautinės ir nacionalinio lygmens saugumą užtikrinančios karinės pajėgos turi kovoti su sunkiai nuspėjamu ir identifikuojamu priešu, kuris naudoja visas galimas priemones ir būdus tikslams pasiekti.

Kartu su besikeičiančiomis grėsmėmis tarptautiniam saugumui transformuojasi ir kariuomenė, įgaudama naujų postmodernių organizacijos formų. Postmodernios kariuomenės koncepcija grindžiama pasikeitusia visuomenine politine situacija ir visuomenės pasaulėžiūra, o tai daro įtaką kariuomenės tikslų bei uždavinių formavimui ir struktūros pokyčiams. Postmodernios kariuomenės atstovui neužtenka remtis minimalistiniu pilietiškumo suvokimu (formaliu požiūriu į pilietines nuostatas), jo pilietinė savimonė turi atspindėti maksimalistinę pilietiškumo koncepciją ir šiuolaikinės kariuomenės paradigmą. Šiuolaikinis karys turi suprasti tarptautinę aplinką ir būti pasirengęs veikti ne tik pagal savo valstybės identitetą. Kariuomenės misija tampa vis labiau orientuota į ekspedicinio pobūdžio operacijas, kurių veiklos geografija apima visą pasaulį, todėl karys, vykdydamas jam keliamas uždutis, turi save suvokti kaip pasaulio pilietį, jaučiantį atsakomybę plačiąja egzistencine prasme. Besikeičiant operacinei aplinkai, postmodernios kariuomenės vykdomos uždutys kelia aukštus reikalavimus kariams veikti nežinomoje aplinkoje, aukšto operacinio tempo sąlygomis, kai tradicinio kario pasirengimo vykdyti uždutis nebeužtenka. Jis turi būti visapusiškai stiprus, motyvuotas, atitinkantis aukštus standartus karys, pasirengęs vykdyti uždutis sudėtingomis sąlygomis. Žmogiškojo potencialo ugdymas ir efektyvus panaudojimas tampa neatsiejama karinio pasirengimo dalimi. Ši sritis nėra plačiai nagrinėjama akademinės bendruomenės Lietuvoje, tad iškilo poreikis plačiau išanalizuoti žmogiškojo potencialo ugdymo ir panaudojimo karinėje organizacijoje poreikį.

Žmogiškųjų išteklių valdymas ir tinkamas panaudojimas leidžia efektyviai siekti trumpalaikių ir ilgalaikių strategiškai svarbių organizacinių tikslų. Efektyvios lyderystės modelis sustiprina vado pozicijas įkvėpiant karius vykdyti uždutį, kai jaučiamas fizinis ir psichologinis nuovargis ir uždutis gali pasirodyti nepatraukli. Vykdomų uždutų efektyvumas iš esmės priklauso nuo tinkamai parengtų lyderių, gebančių veikti dinamiškoje,

kompleksinėje ir nestabilioje aplinkoje. Pozityvi organizacinė kultūra skatina ir formuoja pagrindines organizacijos vertybes bei sustiprina vieningumą, darnumą, lojalumą ir organizacinius įsipareigojimus, sumažina darbuotojų kaitą ir suteikia organizacijai stabilumo. Tačiau vien efektyvios lyderystės ir pozityvios organizacinės kultūros karinėje organizacijoje neužtenka, kad uždutys būtų įvykdytos sėkmingai. Šiuolaikinių grėsmių akivaizdoje karys, ypač Specialiųjų pajėgų atstovas, turi pasižymėti visapusiškai išugdytais atsparumo (fizinio, emocinio, dvasinio) gebėjimais, kurie suteikia daugiau galimybių išgyventi ekstremaliomis sąlygomis ir efektyviai veikti neapibrėžtoje aplinkoje. JAV Specialiųjų operacijų pajėgos teikia didelį dėmesį žmogaus fizinių, psichologinių, protinių bei dvasinių galimybių ugdymui, o tai leidžia aukščiausią kario pasirengimo lygį išlaikyti kuo ilgesnį laikotarpį. Spėjama, kad nestandartinis ateities kariavimo pobūdis, kurį lemia technologijų pasiekimai, pareikalaus kitokio, revoliucinio, požiūrio į žmogiškojo potencialo panaudojimą karyboje.

Pranešimo tikslas – aptarti žmogiškojo potencialo ugdymo ir panaudojimo galimybes šiandienos grėsmių bei ateities iššūkių akivaizdoje. Didelis dėmesys skiriamas Specialiųjų operacijų, kaip žmogiškojo potencialo ugdymo srityje lyderiaujančių, pajėgų kuriamoms ir tobulinamoms karių atsparumo koncepcijoms, kurių būtinybę rodo nestabilioje ir kompleksinėje geopolitinėje aplinkoje kintantys ir tarptautiniam saugumui grėsmę keliantys iššūkiai.

Siekiant išanalizuoti žmogiškojo potencialo ugdymo bei panaudojimo karinėje organizacijoje reikšmę, buvo atliktas kokybinis tyrimas – ekspertų apklausa. Pranešime pateikiama išanalizuota ir apibendrinta ekspertų nuomonė šiuolaikinio kario rengimo klausimais. Tyrimo metodologinis pagrindas – postmodernios kariuomenės paradigma (Moscos et. al., 2009).

Šiuolaikinių karinių konfliktų pobūdis kelia naujų reikalavimų dabarties bei ateities kariui ir sąlygoja būtinybę keisti požiūrį į kario rengimo procesą, kuris turėtų būti grindžiamas kario – diplomato ugdymo koncepcija. Specialiųjų operacinių pajėgų filosofija ir vykdomų uždutų pobūdis lemia šių karinių pajėgų kitokio pobūdžio, nei tradicinės kariuomenės, kario atsparumo ugdymo modelį. Vadovaujantis šiuo modeliu, ugdomi atsparesni, atsakingesni ir sąmoningesni kariai. Šios karių savybės didina mažo skaičiaus ginkluotųjų pajėgų galimybes prisitaikyti įvairiose aplinkose ir efektyviai veikti neapibrėžtose bei stresinėse situacijose. Todėl Specialiųjų operacinių pajėgų karių rengimo patirtis galėtų būti taikoma ir reguliariojoje kariuomenėje.

Raktiniai žodžiai: postmoderni kariuomenė, specialiosios operacinės pajėgos, kario rengimas, karių atsparumas.

Literatūra.

Moscos C. C., Williams A. J., Segal R. D. 2009. *The Postmodern Military*, p. 145–162.

PILIE TINIO TAPATUMO DILEMOS

prof. dr. Audronė Petrauskaitė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Humanitainių mokslų katedra, audrone.petrauskaite@gmail.com
doc. dr. Rolanda Kazlauskaitė Markelienė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Humanitainių mokslų katedra, rolanda.kazlauskaite@lka.lt

Pranešime analizuojamos šiuolaikinės jaunimo tapatumo problemos šalies nacionalinio saugumo politikos kontekste. Šiuolaikinio individualaus ir kolektyvinio tapatumo problemos yra įvairių mokslų (sociologijos, filosofijos, etnologijos, t.t.) tyrinėjimo objektas, bet įprastai tapatumo problemos nėra siejamos su šalies nacionalinio saugumo ir gynybos klausimais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad XX a. pab. įsigalėjusi neoliberalistinė demokratinės valstybės raidos koncepcija eliminavo šalies saugumo ir gynybos aspektus iš jaunimo pilietiškumo ir pilietinio tapatumo ugdymo. Tad jaunimo pilietiškumas iš esmės siejamas tik su jų socialiniu aktyvumu, dalyvavimu įvairių formų bendruomeninėje veikloje (savanorystė, kūrybinis darbas, dalyvavimas jaunimo organizacijų veikloje, kova už jaunimo socialines garantijas, kultūrinio paveldo saugojimas ir tradicijų puoselėjimas, t.t.). Politinis jaunimo brandumas buvo formuojamas tradicinių demokratijos vertybių pagrindu, t.y. asmenybės laisvių ir jaunimo teisių apsauga, socialinė ir ekonominė atsakomybė, bendruomenei naudinga veikla, pilietinis aktyvumas dalyvaujant rinkimuose bei pan.

Šiuolaikinio Lietuvos jaunimo pilietinio tapatumo raiška, apsiribojanti įvairiomis socialinio aktyvumo formomis, nustelbė ne tik kolektyvinio saugumo, bet ir įvairių saugumo lygmenų – individo, bendruomenės, visuomenės ir valstybės – sąveikos idėjas. Geriausiai atveju jaunimo socialinio ir politinio aktyvumo ugdymo tikslai apsiriboja tik individo ir bendruomenės (gyvenvietės, seniūnijos, mikrorajono, t.t.) apsauga, išstumiant visuomenės ir valstybės saugumo bei gynybos idėją iš bendrojo šalies jaunimo ugdymo konteksto. Toks požiūris, vyravęs keletą pastarųjų dešimtmečių, tik didino jaunimo pilietinio tapatumo fragmentaciją ir susilpnino pilietinės visuomenės kūrimo procesą Lietuvoje.

Padėtį komplikuoja ir vartotojų visuomenės principai, kurie materialinę asmeninę naudą akcentuodami kaip socialinės ir ekonominės šalies gerovės ir klestėjimo variklį, nustelbė suvokimą, kad valstybės egzistencijos ir visuomenės gerovės pagrindas yra visuotinis saugumas. XXI a. 2-ojo dešimtmečio konfliktai ir staiga iškilusios tradicinės bei netradicinės grėsmės mūsų šalies nacionaliniam saugumui tapo netikėtu akibrokštu daugeliui jaunų žmonių: Ką man daryti, jeigu mūsų šalis bus užpulta? Kas mus apgins? Ar man pačiam reikės gintis nuo priešų? Kaip man apsisaugoti nuo pavojaus ir kur slėptis? Iškilusios grėsmės tapo iššūkiu ne tik jaunimui, bet ir visai visuomenei bei valstybės institucijoms. Šalies gynybos ir saugumo problemomis susirūpino ir akademinė bendruomenė – mokslininkai ir tyrėjai. Atsakymų į daugelį klausimų, susijusių su šalies nacionalinio saugumo užtikrinimu ir visuomenės pasirengimu ginti valstybę, paieška reikalauja ne tik išsamių mokslinių tyrimų, bet ir mokslinėmis išvalgomis parengtų praktinių rekomendacijų, kuriomis turėtų būti pagrįsta Lietuvos jaunimo pilietinio tapatumo ugdymo strategija.

Pranešimo tikslas – išanalizuoti Lietuvos jaunimo vertybines orientacijas, formuojančias

jaunimo pilietinį tapatumą, ir atskleisti jų įtaką jaunimo pilietinėms nuostatoms, kurios sudaro pagrindą šalies visuomenės ir valstybės saugumui užtikrinti.

Tyrimas grindžiamas poststurktūralistine tapatumo samprata (Der Derian, 1995; Hobbes, 2003; Bauman, 1996) ir postmodernistine nacionalinio saugumo koncepcija (Baldwin, 1997; Nyman, 2016; Wolfers, 1952; Lietuvos respublikos nacionalinio saugumo koncepcija, 2017). Pranešime analizuojami kelių kiekybinių tyrimų duomenys. Buvo atliktos nuo 18 iki 30 metų jaunimo, tarnaujančio Lietuvos kariuomenėje, ir Lietuvos karo akademijos kariūnų apklausos. Buvo tiriama Lietuvos kariuomenės šauktinių, savanorių, profesinės tarnybos karių pilietinis tapatumas ir vertybinės orientacijos, formuojančios jų požiūrį į šalies ir visuomenės saugumą. Pranešime pateikiama šių tyrimų rezultatų lyginamoji analizė. Taip pat šių tyrimų duomenys yra lyginami su kitų tyrėjų vykdytų Lietuvos visuomenės tyrimų rezultatais.

Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad Lietuvos jaunimo pilietinis tapatumas apsiriboja formaliuoju tapatumo lygmeniu ir neturi aktyvios motyvacijos, kuria turėtų būti pagrįstas brandžiai pilietinei visuomenei būdingas įsisąmonintas pilietinis tapatumas. Kariūnų ir šauktinių vertybinių nuostatų tyrimas atskleidė Lietuvos jaunimo vertybinius prioritetus, turinčius įtakos ribotam jų požiūriui į šalies saugumą ir liudijančius pilietinio tapatumo fragmentaciją. Saugumo sampratoje dominuojantys šeimos ir tėviškės (t.y. vietinės bendruomenės) gynybos prioritetai gali būti tiek stiprinantys, tiek ir silpninantys motyvatoriai ginti šalį ir rūpintis jos saugumu. Lyginamoji tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad tarnybos Lietuvos kariuomenėje patirtis formuoja vertybines nuostatas, skatinančias didesnę pilietinį aktyvumą rūpinantis šalies saugumu ir gynyba. Be to, tyrimo duomenys rodo tendencijas, kad profesinės tarnybos kariai išreiškia didesnę susirūpinimą vidinėmis grėsmėmis šalies saugumui (korupcija, vertybių nuosmukis, emigracija, socialinė atskirtis) negu kitos respondentų grupės.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, pilietinis tapatumas, visuomenės ir valstybės saugumas, vertybinės orientacijos.

Literatūra:

1. Baldwin D. A. 1997. „The concept of security“. *Review of International Studies*, 23: 5–26.
2. Bauman Z. 1996. „From Pilgrim to Tourist - or a Short History of Identity“. *Questions of Cultural Identity. Stuart Hall and Paul du Gay (Ed.):*18–37.
3. Der Derian J. 1995. „The Value of Security: Hobbes, Marx, Nietzsche, and Baudrillard“. *On Security. Ronnie Lipschutz (ed.):* 24–45.
4. Hobbes T. 2003. „The Leviathan“, UK: Cambridge University Press, p. 121.
5. Lietuvos respublikos nacionalinio saugumo strategija. Aktuali redakcija 2017 01 26. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2627131DA3D2/LLwfQepmnD>.
6. Nyman J. 2016. „What is the value of security? Contextualising the negative/positive debate“. *Review of International Studies*. 42: 821–839.
7. Wolfers, A. 1952. „National Security“ as an Ambiguous Symbol.“ *Political Science Quarterly*, 67 (4): 481–502.

APIE SAVE IR KITUS: JAUNUOLIŲ IŠMOKIMAI MOKANTIS DAUGIAKULTŪRĖSE GRUPĖSE MOBILUMO METU

Dr. Sandra Kairė, Vilniaus universitetas, sandra.kaire@fsf.vu.lt

Nepaisant to, kokioje mobilumo mokymosi tikslais veikloje asmuo dalyvauja, vienu ar kitu būdu jis neabejotinai įžengia į tarpkultūrinio mokymosi lauką. Pasirinkęs mobilumą, asmuo pirmiausia fiziškai palieka namų aplinką ir dažnai pirmąkart ilgesniam laikui atsiduria visiškai naujoje ar mažai pažįstamoje kultūrinėje aplinkoje. Čia jis atlieka konkrečias veiklas, tarkime, studijuoja, savanoriauja, stažuojasi, ir, akivaizdu, negali išvengti susidūrimų su priimančios šalies gyventojais. Vis dėlto tarpkultūrinis mokymasis mobilumo metu gali vykti dvejopai: per realius dvikultūrius susidūrimus su priimančios šalies kultūra ir joje gyvenančiais asmenimis bei pačioje mobilumo programoje dalyvaujančių asmenų grupėje, steigiančioje „čia ir dabar“ daugiakultūrius susidūrimus. Tikslingai planuojami ar, atvirkščiai, spontaniškai susikuriantys realūs dvikultūriai ir daugiakultūriai susidūrimai tarp skirtingų kultūrų asmenų tampa kasdienėmis mokymosi patirtimis, kurios neišvengiamai skatina ir mokymąsi.

Vis dėlto mokymasis per realius kultūrinius susidūrimus yra daug sudėtingesnis nei gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio, todėl į tai svarbu atsižvelgti tiek teoriniu, tiek praktiniu lygmenimis. Kultūriniai susidūrimai savaime yra kompleksiški (Nancy, 2002, 2015; Waldenfels, 2007, 2011), o kiekvienu mokymosi atveju gali būti labai saviti. Nors mokymasis per kultūrinius susidūrimus laikomas potencialiai vertingu ir netgi būtinu tarpkultūrinio ugdymo elementu, tenka pripažinti, kad ne kiekvienas kultūrinis susidūrimas yra „užprogramuotas“ sėkmingam mokymo(si) procesui ir rezultatui (Otten, 2003; Abdallah-Preteceille, 2006; Dervin, Leyne, & Trémion, 2015).

Kultūriniai susidūrimai gali formuoti atskirtį, bendrumo su kitos kultūros asmenimis nebuvimą ar diskriminavimą. Jie taip pat gali paskatinti stereotipų ir išankstinių nuostatų apie kitas kultūras kūrimą (Otten, 2003, 2012; Shaules, 2007, Wilson, 2017). Be to, nors kultūriškai dinamiškose grupėse tiesioginiai susidūrimai dažnai duoda laukiamų ir pozityvių rezultatų, tačiau, kaip rodo įvairūs tyrimai, pats mokymas(sis) gali būti labai sudėtingas, keliantis daug streso, baimės, frustracijos, nežinios (pvz., Gill, 2007; Holmes ir O'Neill, 2012; Kinginger, 2015 ir kt.). Todėl ugdytojui svarbu kuo geriau suprasti, kokie procesai (tiek aiškiai matomi, tiek užslėpti) vyksta realių kultūrinių susidūrimų metu.

Ką reiškia mokytis visiškoje kultūrinėje įvairovėje? Kaip asmuo išgyvena dvikultūrių ir daugiakultūrių susidūrimų skirtybes? Ko iš realių daugiakultūrių susidūrimų iš tiesų išmokstama? Šie ir kiti klausimai tampa svarbiu ugdytojo, tiesiogiai dirbančio su daugiakultūrems jaunimo grupėmis mobilumo metu, rūpesčiu.

Pranešimo tikslas – atskleisti, ko jaunuoliai realiai išmoksta mokydami daugiakultūre grupėse mobilumo metu.

Tyrimas atliktas remiantis kokybinių tyrimų metodologija, pasirinkus Maxo van Maneno

(1990, 1997, 2002, 2007, 2014) išplėtotą hermeneutinės fenomenologijos priėgą. Tyrimo tikslas – aprašyti asmenų ikireflektyvių išgyvenimų galimas reikšmes ir taip atskleisti tiriamo fenomeno, šiuo atveju, mokymosi daugiakultūre grupėse, esmę. Empirinio tyrimo duomenys rinkti individualiais giluminiais interviu, taikant tikslią tyrimo dalyvių atranką. Tyrimo metu apklausti 24 įvairių Europos Sąjungos valstybių jaunuoliai (18–30 metų), dalyvavę Erasmus+ mobilumo mokymosi tikslais projektuose *Europos savanorių tarnyba*. Šiame pranešime pristatomi 4 jaunuolių iš Latvijos, Ispanijos ir Vengrijos išgyvenimai, atskleidžiantys tarpkultūrinius išmokimus daugiakultūre grupėse.

Hermeneutinis fenomenologinis tyrimas rodo, kad tiesioginiai susidūrimai daugiakultūre grupėse mobilumo mokymosi tikslais metu padeda jaunuoliams išgyventi kitoniškumą ir skatina mokytis svarbių tarpkultūrių dalykų. Jaunuolių įvardyti išmokimai atskleidžia kultūrinio susidūrimo metu vykstantį santykio su kultūriniais Kitais pokytį, kai svetimas kultūrinis Kitas tampa savu, o asmenų kultūriniai kategorizavimai praranda reikšmę. Taip pat kultūriniai susidūrimai su Kitais skatina kontempliaciją ir savirefleksiją apie savo pačių tapatumą, keičiasi statiškas santykis su savo kultūra, atsiranda gebėjimas pamatyti save ne tik kaip kultūriškai apribotą ar nulemtą, bet ir kaip unikalų asmenį.

Raktiniai žodžiai: tarpkultūrinis mokymasis, kultūrinis susidūrimas, mobilumas mokymosi tikslais, išmokimai.

Literatūra:

1. Abdallah-Preteceille, M. (2006). Interculturalism as a paradigm to think about diversity. *Journal of Intercultural Education*, 17(5), 457–483. doi:10.1080/14675980601065764.
2. Greene, M. (2011). *Releasing the Imagination: Essays on Education, the Arts and Social Change*. San Francisco: Jossey-Bass.
3. Nancy, J. L. (2015). *Identity: Fragments, Frankness*. New York: Fordham University Press.
4. Van Manen, M. (1990). *Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. New York, NY: SUNY Press.
5. Van Manen, M. (1991). *The Tact of Teaching. The Meaning of Pedagogical Thoughtfulness*. New York, NY: SUNY Press.
6. Van Manen, M. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology & Practice*, 1(1), 11–30. Retrieved from <http://www.maxvanmanen.com/files/2011/04/2007-Phenomenology-of-Practice.pdf>.
7. Waldenfels, B. (2007). *The Question of the Other. The Tang Chun-I Lectures for 2004*. Honk Kong: The Chinese University Press.
8. Waldenfels, B. (2011). *Phenomenology of the Alien. Basic Conceptions*. United State of America: Northwestern University Press.

ATSKIRIANČIOS IR AUGINANČIOS SUNKUMO PATIRTYS SAVANORYSTĖJE

Neringa Kurapkaitienė, doktorantė, Mykolo Romerio universitetas,
neringa.kurapkaitiene@gmail.com

Edukologijos mokslas leidžia subjektyviai tirti savanorystės reiškinį, kur vyksta edukaciniai procesai, kai mokymasis apibrėžiamas kaip „procesas, suteikiantis gyvenimo patirtims prasmę, ar siekis jas suprasti“ (Jarvis, 2001). Neformaliuoju arba informaliuoju būdu mokomasi, kai „patyrimas transformuojamas į žinias, įgūdžius, požiūrius, vertybes ir įsitikinimus“ (Jarvis, 2001). Remiantis šia mokymosi samprata, ilgalaikė ir intensyvi savanorystė yra tyrimo laukas, kur vyksta nepertraukiamas mokymasis.

Mokymosi savanorystėje paradigma apima daug atliktų tyrimų, kur objektyvizuojamos savanorystės naudos. Pirma, teigiama, kad savanorystė turi būti naudinga pačiam savanoriui. Antra, savanorystės nauda yra siejama su kitomis veiklomis (apmokamu darbu, studijomis ir pan.) ar gyvenimo kokybe (laimingesniu ar sėkmingesniu gyvenimu ir pan.). Tačiau nėra atlikta tyrimų, kaip mokomasi savanoriaujant. Kokia yra subjektyvioji besimokančio savanorio patirtis? Kaip nutinka, kad savanoriaujant ko nors išmokstama?

Pranešimo tikslas – atskleisti jaunų suaugusiųjų atskiriančio ir auginančio sunkumo fenomeną, parodydamas savanorystės daugiasluoksniškumą;

Tyrimui buvo pasirinkta interpretacinė fenomenologinė analizė (Smith ir kt., 2009), kuri leido tirti savanorystę kaip jaunų suaugusiųjų mokymosi patirtį, neapribojant jos iš anksto užsibrėžtais, norimais savanorystėje rasti tikslais. Tyrimo dizainas buvo grindžiamas interpretacinės fenomenologinės analizės pagrindu (Smith ir kt., 2009). Tyrimo analizės metu susitelkiama ties patirties prasme (angl. *meaning*) – tyrimo dalyvio įvykiais, procesais, santykiais. Remiamasi prielaida, kad tyrimo dalyviai ir tyrėjas – abu interpretuoja – dviguba hermeneutika. Kiekvienas atvejis prioretizuojamas kaip atvejis ir tik vėliau apsvarstomi susietumai ir skirtingumai.

Remiantis IFA metodologija (Smith ir kiti, 2009) tyrimo dalyvių atrankai pritaikytas savanoriškumo ir „sniego gniūžtės“ principai. Atsižvelgiant į tyrimo prisotinimą ir Smith (2009) rekomendaciją, apsiribota *nedideliu tyrimo dalyvių skaičiumi*: tyrime dalyvavo 6 tyrimo dalyviai, 3 moterys ir 3 vyrai. *Tyrimo dalyvių homogeniškumas*: visi tyrimo dalyviai savanoriškoje veikloje dalyvavo ir tyrimo interviu metu buvo jaunų suaugusiųjų amžiaus (18–30 metų). Visi tyrimo dalyviai buvo įsitraukę į ilgalaikę, intensyvią savanorystę socialinės pagalbos teikimo srityje. Savanoriškos veiklos intensyvumas yra ne mažiau kaip 20 val. per savaitę. *Išryškinant įvairovės aspektus* pažymėtina, kad tyrimo dalyviai yra skirtingų lyčių, iš skirtingų vietovių, skirtingo amžiaus, skirtingose šalyse ir organizacijose savanoriaavę asmenys.

Interviu vyko praėjus ne mažiau kaip 6 mėn. po savanoriavimo ir ne vėliau kaip 5 metai po savanorystės patirties. Tyrimo dalyvių savanoriška veikla išgyventa praeityje, t.y. tai yra retrospektyvinė patirtis, įgyta Europos savanorių tarnybos programoje, Jaunimo savanoriškos

tarnybos programoje ir Tarptautinės savanoriškos tarnybos programoje, sukurtoje Point Coeur organizacijos. Tyrimo dalyvių savanorystė truko trumpiausiai 6 mėnesius, ilgiausiai – 14 mėnesių.

Tyrimo rezultatai:-

- Savanorystė yra kintantis ir daugiabriaunis reiškinys, čia atsiskleidžia ir nerimo, baimės, nusivylimo, bejėgiškumo, ribotumo patirtys, kai savanoriaujama ilgai ir kasdien. Savanorystės daugiasluoksniškumą parodo savanorystės trukmė, savanorystei skiriamo laiko kiekis ir savanoriškos veiklos sritis. Patyrimo proceso intensyvumas priklauso nuo savanorystei skiriamo laiko ir trukmės.
- Savanoriaujant išgyvenamos atskiriančios ir auginančios sunkumo patirtys tyrimo dalyvius trikdė ir keitė iki savanorystės turėtą gyvenimo ritmą ir įpročius. Neapibrėžtumo ir bejėgiškumo išgyvenimas savanoriaujant suasmenino tų, kuriems padedama, kančią. Atskiriantis sunkumo savanoriaujant patyrimas tyrimo dalyviams kėlė įtampą, tačiau kartu augino, didino tapatumą su savanoryste.
- At(si)skyrimo patyrimas savanoriaujant tyrimo dalyviams naujai įprasmino egzistenciją. Jauni suaugusieji savanoriaudami perėjo iš idealizuoto savanorystės įsivaizdavimo į jos tikrovę su mirtimi, ligomis, skurdu, konfliktais ir kitomis ribinėmis pagalba gaunančių žmonių patirtimis, tapusiomis asmeniniais savanorių patyrimais. Absurdo ir beprasmybės patyrimas tyrimo dalyviams suteikė galimybę naujai atrasti savanorystės ir asmeninės egzistencijos prasmę arba savanorystei suteikti Sizifo kančios prasmę.

Raktiniai žodžiai: Savanorystė, egzistencinis patyrimas, interpretacinė fenomenologinė analizė.

Literatūra

1. Jarvis, P. (2001). *Mokymosi paradoksai*. Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo studijų centras. ISBN 9986-501-73-3.
2. Smith, J. A., Flowers, P., Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis. Theory, Methods and Research*. Sage publication (reprinted in 2012).

ATSPARUMO NEIGIAMAM POVEIKIUI UGDYMAS IR JO POVEIKIS ŠIUOLAIKINIO JAUNO ŽMOGAUS MOTYVACIJAI: LIETUVOS KARIUOMENĖS ATVEJIS

plk. ltn. Pavelas Jelkinas, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija,

Humanitarinių mokslų katedra, pjelkinas@yahoo.com

prof. dr. Audronė Petrauskaitė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija,

Humanitarinių mokslų katedra, audrone.petrauskaite@gmail.com

Pranešime analizuojamos šiuolaikinio jaunimo atsparumo neigiamam poveikiui ugdymo ir jaunų žmonių motyvacijos problemos. Šiuo metu tarp jaunimo gana populiaru nuomonė, kad dėl visų asmeninių nesėkmių kaltas „kažkas kitas, bet tik ne aš“. Tas „kažkas“ – tai dažniausiai yra arba artimieji (tėvai, giminės), arba mokytojai, arba „aplinka“, kurią net pačiam asmeniui sunku identifikuoti. Tas „kažkas“ yra atsakingas už blogus mokslo ar veiklos rezultatus, už tai, kad nenukreipė „eiti teisingu keliu“, už tai, kad žmogui nepasisėkė arba jo „niekas nesupranta“. Kaltų ir atsakingų už asmenines nesėkmes paieška dažnai suvokiama kaip individo apsauginė reakcija į nepalankias arba stresines gyvenimo situacijas. Tačiau tai gali būti traktuojama ir kaip asmenybės atsakomybės stoka arba kaip žmogaus nesugebėjimas išsiugdyti asmeninės savęs motyvavimo sistemos ir susikoncentruoti į siekiamą tikslą. Kodėl šiuolaikinis jaunas žmogus yra orientuotas į lengvą gyvenimo kelią ir į teigiamą patirtį? Kodėl jis tampa neatsparus nepalankiam aplinkos poveikiui ir lengvai pasiduoda nevilčiams, susidūręs su įvairiomis nesėkmėmis, dažnai net labai nereikšmingomis? Kodėl dažnai jaunuolės ir jaunuoliai gyvenimo iššūkius vertina ne kaip saviugdos ir patirties galimybes, o kaip neįveikiamas kliūtis? Kas atsakingas už asmens atsparumo neigiamam poveikio įtakai ugdymą ir neišugdymą?

Pranešimo tikslas – ištirti jaunų žmonių pasirengimą pozityvioms ir negatyvioms patirtims įprastomis ir ekstremaliomis gyvenimo sąlygomis, nustatant asmenybės atsparumo neigiamam poveikiui ugdymo galimybes, o patį atsparumo neigiamam poveikiui ugdymą traktuojant kaip jauno žmogaus motyvacijos skatinimo priemonę.

Tyrimo metodologinis pagrindas – egzistencialistinė asmenybės teorija pagrįsta asmenybės motyvavimo koncepcija. Pranešimui panaudoti privalomąją karinę tarnybą atliekančių 18–25 metų amžiaus jaunuolių tyrimo duomenys. Tyrime dalyvavo 183 tiriamieji.

Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad privalomosios karinės tarnybos metu jaunuoliai išsiugdo gebėjimą dirbti komandoje, sugeba suprasti minimalius lyderystės reikalavimus, tiek organizuojant veiklas, atsižvelgiant į būsimas užduotis, tiek vykdant jiems skirtas užduotis, reikalaujančias ne tik išmanyti išdėstytą medžiagą, bet ir gebėti kūrybiškai taikyti. Tyrimo rezultatų analizė leistų daryti prielaidą, kad asmeninė patirtis, įgyta kritinėse situacijose patiriant teigiamą įtampą, galėtų padėti ugdyti asmenybės atsparumą neigiamam poveikiui, skatinti jauną žmogų ne tik pažinti savo galimybių ribas, bet ir motyvuoti tolimesnei saviugdai. Asmenybės atsparumo neigiamam poveikiui ugdymas padėtų užtikrinti ir asmeninį jauno žmogaus gebėjimą apsisaugoti nuo įvairaus poveikio

šiuolaikinių grėsmių: informacinių atakų, neigiamo socialinių tinklų poveikio, patyčių ir t.t.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, atsparumas neigiamam poveikiui, motyvacija, asmeninės patirtys, asmens saugumas.

PAAUGLIŲ, LANKANČIŲ DIENOS CENTRUS, (NE)SUVOKTA RIZIKA PATEKTI Į PREKYBOS ŽMONĖMIS TINKLUS NAUDOJANTIS *FACEBOOK*

Viktorija Kasiukevičiūtė, Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas
Doc. dr. Dalija Snieškienė, Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas

Mūsų dienomis tai, kas anksčiau vykdavo gatvėse, vyksta internetinėje erdvėje, kuria savotiškai manipuluojama. Dažnai socialiniai tinklai naudojami vaikų ir paauglių prostitucijai bei prekybai žmonėmis. Paaugliai socialiniuose tinkluose nesugeba pasirūpinti savo saugumu ir privatumu. Ypač populiariame socialiniame tinkle *Facebook* kyla daugybė rizikų. Vaikai, patiriantys daugiau atskirties visuomenėje, dažnai patenka į didesnę socialinę riziką ir socialiniuose tinkluose.

Pranešimo tikslas yra aptarti paauglių, lankančių dienos centrus, (ne)suvoktas socialiniame tinkle *Facebook* slypinčias rizikas bei grėsmes patekti į prekybos žmonėmis tinklus.

Tiksliui pasiekti buvo pasirinktas kokybinis tyrimas. Tyrimo duomenims surinkti buvo derinami kokybiniai *focus* grupės interviu ir pusiau struktūruoto interviu metodai. Tyrime dalyvavo 19 11–15 metų paauglių, lankančių vaikų dienos centrus ir besinaudojančių internetiniu socialiniu tinklu *Facebook*. Duomenims analizuoti buvo taikomi pagrindiniai kokybinių tyrimų analizės žingsniai pagal Krysiką ir Finną (2010).

Paaugliai iš dienos centrų mėgdžiodami šeimos narius ir draugus pradeda naudotis socialiniu tinklu *Facebook* ir taip supaprastina esamus ryšius. *Facebook* tinkle paaugliai žaidžia žaidimus, stebi draugus, skaito žinias, „palaikina“ ir pakomentuoja, susirašinėja, skelbia informaciją apie save. Paaugliai suvokia riziką patekti į prekybą žmonėmis dėl savo ar draugų neigiamų patirčių, žiniasklaidos ir atsakingų darbuotojų įspėjimų. Paaugliai vengia bendrauti su užsieniečiais ir vyresnio amžiaus asmenimis. Jie suvokia padirbtų profilių, galimų patyčių, neigiamų komentarų rizikas. Tačiau paaugliai nesuvokia savo priklausomybės nuo šio socialinio tinklo, dažnai pasitiki visa teikiama informacija ir todėl susitinka su nepažįstamaisiais iš *Facebook* socialinio tinklo. Jiems trūksta informacijos apie *Facebook* privatumo nustatymus. *Facebook* tinkle jie prisistato vyresniais ir dalyvauja grupėse, kuriose mato pornografijos vaizdų ar aprašymų. Išryškėjo rizikos, kylančios iš šeimos narių: kuriant *Facebook* profilį nepilnamečiams, skatinant publikuoti informaciją bei slėpti nusikalstamą veiklą. Paaugliai bando apsisaugoti, nepriimdami nepažįstamųjų į draugus ar juos blokuodami, bei įvairiais būdais tikrina informaciją apie nepažįstamuosius. Paaugliai teigia gaunantys reikiamą informaciją iš šeimos narių, draugų ir atsakingų darbuotojų, išorinių organizacijų.

Remiantis tyrimo rezultatais, pateikiamos rekomendacijos rizikai mažinti.

Raktiniai žodžiai: paaugliai, socialinių tinklų rizikos, vaikų dienos centras, prekybos žmonėmis tinklas.

SKIRTINGŲ SEKSIZMO FORMŲ POVEIKIS JAUNŲ MOTERŲ KOGNITYVINIAM ATSAKUI IR PRODUKTYVUMUI

Viktorija Gaidytė, Vytauto Didžiojo universitetas, viktorija.gaidyte@gmail.com
doc. dr. Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė, Vytauto Didžiojo universitetas,
kristina.zardeckaitematulaitiene@vdu.lt

Mokslininkai neretai teigia, kad geranoriškas seksizmas sukelia neigiamą kognityvinį atsaką (Salomon ir kt., 2015; Burgess, 2013), kuris pasireiškia negatyviomis ir įkyriai pasikartojančiomis mintimis apie nesėkmę, negebėjimą susidoroti su kylančiais sunkumais (McLaughlin ir kt., 2010; Pace ir kt., 2010). Šios įkyrios mintys gali neigiamai paveikti su seksizmu susidūrusios moters kognityvinį funkcionavimą (Dardenne ir kt., 2010) ir savęs vertinimą (Burgess, 2013). Vis dėlto tyrimų rezultatai nevienareikšmiški, ir lieka neaišku, ar skirtingų seksizmo formų (priešiško ir geranoriško) poveikis yra vienodas.

Pranešimo tikslas – įvertinti, ar ir kaip priklauso jaunų moterų kognityvinis atsakas bei produktyvumas nuo patiriamų priešiška seksualinių, geranoriškai seksualinių ir neutralių (nepasižyminčių seksizmu) komentarų atliekant žodžių asociacijų užduotis.

Tyrimo metu atliktas eksperimentas, kuriame buvo manipuliuojama skirtingomis eksperimentinėmis sąlygomis. Dalyvių buvo prašoma atlikti žodžių asociacijų užduotį, kurios instruktavimo metu tyrėjas vyras pateikė priešiška seksualinių, geranoriškai seksualinių arba neseksistinių komentarų tyrimo dalyvėms. Tyrime dalyvavo 45 įvairių studijų studentės. Vidutinis tiriamųjų amžius – 21.11 m. (SD=1,921).

Tyrimo rezultatai parodė, kad reikšmingai daugiau minčių apie nekompetentingumą atlikti užduotį turėjo tiek geranorišką, tiek priešišką seksizmą patyrusios merginos, lyginant su kontroline grupe. Taip pat pastebėta, jog moterys, kurios patyrė priešišką arba geranorišką seksizmą, žodžių asociacijų užduotį atliko prasčiau lyginant su kontroline grupe. Taigi tyrimo rezultatai atskleidė, jog abi seksizmo formos vienodai neigiamai veikia moterų kognityvinį atsaką bei darbo produktyvumą.

Raktiniai žodžiai: seksizmas, kognityvinis atsakas į stresą, produktyvumas.

Literatūra

1. Burgess, K. D. (2013). *The Effect of Hostile and Benevolent Sexism on Women's Cardiovascular Reactivity to and Recovery from a Laboratory Stressor*. Dissertation, University of South Florida, Florida
2. Dardenne, B., Dumont, M., Bollier, T. (2007). Insidious Dangers of Benevolent Sexism: Consequences for Women's Performance. *J Pers Soc Psychol*, 93, 764–779.
3. McLaughlin, K. A., Kubzansky, L. D., Dunn, E. C., Waldinger, R., Vaillant, G., Koenen, K. C. (2010). Childhood Social Environment, Emotional Reactivity to Stress, and Mood and Anxiety Disorders across the Life Course. *Depress Anxiety*, 27 (12), 1087–1094.
4. Pace, W. W. T.; Negi, L. T.; Sivilli, T. I.; Issa, M. J.; Cole, S. P.; Adame, D. D.; Raison, C. L. (2010). Innate Immune, Neuroendocrine and Behavioural Responses to Psychosocial Stress do not Predict Subsequent Compassion Meditation Practice Time. *Psychoneuroendocrinology*, 35, 310–315.
5. Salomon, K., Burgess, K. D., Bosson, J. K. (2015). Flash Fire and Slow Burn: Women's Cardiovascular Reactivity and Recovery Following Hostile and Benevolent Sexism. *Journal of Experimental Psychology*, 144(2), 469–479.

SEKSUALINIO PRIEKABIIVIMO PREVENCIJA STUDENTŲ IMTYJE

– PATIRTIS IR IŠŠŪKIAI

Monika Čeponytė, Vytauto Didžiojo universitetas, monika.ceponyte@stud.vdu.lt
doc. dr. Kristina Žardeckaitė – Matulaitienė, Vytauto Didžiojo universitetas,
kristina.zardeckaitė-matulaitiene@vdu.lt

2018 m. Lietuvos studentų sąjungos atlikta apklausa parodė, jog 5 proc. Lietuvos studentų yra nukentėję nuo skirtingų seksualinio priekabiavimo formų, vis dėlto nusprendžia nesikreipti pagalbos ir sunkumus išgyvena vieni. Tyrimai rodo, kad studentų seksualinio priekabiavimo patirtis susijusi ne tik su aukštesniais jų depresijos ir nerimo rodikliais, bet ir su dažnesniu alkoholio vartojimu (Wolff ir kt., 2016), tačiau problema retai identifikuojama dėl sunkumų atpažįstant šį reiškinį ir jo subtilias formas (Russell ir kt., 2004; Judicibus ir kt., 2001).

Pranešimo tikslas yra pristatyti seksualinio priekabiavimo prevencinio užsiėmimo veiksmingumo rezultatus, keičiant studentų požiūrį į seksualinį priekabiavimą ir asmeninės seksualinio priekabiavimo patirties vertinimą.

Tyrimo pagrindas – vienos grupės eksperimentas. Pirmame etape dalyviai buvo kviečiami atsakyti į tyrimo klausimą, kurį užpildė 64 studentai (87,5 proc. moterų; amžiaus vidurkis – 22,2 m.). Antrame tyrimo etape – seksualinio priekabiavimo prevenciniame užsiėmime – dalyvavo 32 studentai (87,5 proc. moterų; amžiaus vidurkis – 22,9 m.). Seksualinio priekabiavimo situacijų atpažinimas vertintas naudojant 8 seksualinio priekabiavimo scenarijus, atspindinčius *paslauga už paslaugą* seksualinį priekabiavimą ir *nepageidaujamą seksualinio pobūdžio dėmesį*. Požiūris į seksualinį priekabiavimą matuotas Požiūrio į seksualinį priekabiavimą skale (Mazer, Percival, 1989). Seksualinio priekabiavimo mitų išreikštumas vertintas naudojant Seksualinio priekabiavimo mitų priimtimumo skalę (Lonsway ir kt., 2008). Seksualinio priekabiavimo patirtis matuota naudojant Seksualinio priekabiavimo patirties klausimą (Fitzgerald ir kt., 1995).

Po užsiėmimo dalyviai dažniau buvo linkę seksualiniam priekabiavimui priskirti visų tipų seksualinį priekabiavimą atspindinčias situacijas nepriklausomai nuo aukos lyties; jie pasižymėjo labiau neigiamu požiūriu į seksualinį priekabiavimą ir buvo linkę rečiau seksualinį priekabiavimą vertinti kaip dalį įprastų romantinių santykių. Rezultatai taip pat parodė, jog mažiau išreikšti klaidingi įsitikinimai yra susiję su aukštesniais seksualinio priekabiavimo patirties skalės įverčiais, tačiau asmeninės patirties vertinimas išliko nepakitęs.

Raktiniai žodžiai: Seksualinis priekabiavimas, prevencija.

Literatūra

1. Fitzgerald, L. F., Gelfand, M. J., Drasgow, F. (1995). Measuring Sexual Harassment: Theoretical and Psychometric Advances. *Basic & Applied Social Psychology*, 17(4), 425–445.
2. Judicibus M., McCabe M. P. (2001). Blaming the Target of Sexual Harassment: Impact of Gender Role, Sexist Attitudes, and Work Role. *Sex Roles*, 44 (7), 401–417.
3. Lonsway, K. A., Cortina, L. M., & Magley, V. J. (2008). Sexual Harassment Mythology: Definition, Conceptualization, and Measurement. *Sex Roles*, 58 (9–10), 599–615.
4. Mazer D. B., Percival E. F. (1989). Ideology or Experience? The Relationships Among Perceptions, Attitudes, and Experiences of Sexual Harassment in University Students. *Sex Roles*, 20 (3/4).
5. Russell B. L., Trigg K. Y. (2004). Tolerance of Sexual Harassment: An Examination of Gender Differences, Ambivalent Sexism, Social Dominance, and Gender Roles. *Sex Roles*, Vol. 50, Nos. 7/8.
6. Wolff J. M., Rospenda K. M., Colaneri A. S. (2016). Sexual Harassment, Psychological Distress, and Problematic Drinking Behavior Among College Students: An Examination of Reciprocal Causal Relations. *The Journal of Sex Research*, 54 (3), 362-373.

BŪSIMŪJŲ Z KARTOS DARBUOTOJŲ POŽIŪRIS Į VADOVĄ: TAMSIOSIOS TRIADOS BRUOŽAIS PASIŽYMINČIŲ VADOVŲ VERTINIMAS

Tadas Vadvilavičius, Vytauto Didžiojo universitetas, tadas.vadvilavicius@vdu.lt
doc. dr. Aurelija Stelmokienė, Vytauto Didžiojo universitetas, aurelija.stelmokiene@vdu.lt;

Įvairių organizacijų vadovai, personalo specialistai pradeda ruošti naujosios, Z kartos, darbuotojų atėjimui į darbo rinką. Pastebima, kad praktikai jau dabar išreiškia susirūpinimą dėl žinių apie Z kartos darbuotojus trūkumo. Mokslininkai raginami tyrinėti Z kartos darbuotojų ypatumus vadovavimo kontekste, ypač jų nuostatas ir lūkesčius vadovų atžvilgiu (Anderson et al., 2017). Kokio vadovo reikia šiems darbuotojams: paveikaus ar paklūstančio? Kokiomis asmenybės savybėmis turėtų pasižymėti vadovas, kad atitiktų Z kartos darbuotojų poreikius? Pastarąjį dešimtmetį psichologijoje itin didelio dėmesio sulaukia tamsiosios triados asmenybės savybių (narcisizmas, makiavelizmas ir psichopatiškumas) modelis (Jones, Paulhus, 2014). Vis dėlto su „tamsiąja“ vadovavimo puse (pvz., piktnaudžiavimu valdžia) siejamas asmenybės savybių modelis vis dar stokoja empirinių įrodymų.

Pranešimo tikslas – aptarti, kaip būsimieji Z kartos darbuotojai vertina tamsiosios triados asmenybės savybėmis pasižyminčius vadovus.

Kvaziekspimente dalyvavo 139 dirbantys jauni asmenys. Jiems buvo pateikiami scenarijai, aprašantys įprastinę vadovo darbo savaitę. Tyrime naudoti 4 scenarijai, kuriuose buvo manipuliuojama vadovo lytimi (moteris, vyras) ir vadovo tamsiosios triados bruožų pasireiškimu (aukštas, žemas). Tiriamųjų buvo prašoma perskaityti vadovo aprašą ir atsakyti į klausimus apie vadovo transformacinį vadovavimą (Bendroji transformacinio vadovavimo skalė, Carless ir kt. 2000).

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad būsimieji Z kartos darbuotojai aukštu tamsiosios triados bruožų išreikštumu pasižyminčius scenarijuose aprašytus vadovus (tiek vyrus, tiek moteris) vertino kaip mažiau transformacinius palyginti su vadovais, kurie pasižymėjo žemu tamsiosios triados bruožų išreikštumu (Mann-Withney-U kriterijus= 666,0; $p<0,01$).

Raktiniai žodžiai: tamsioji triada, Z karta, transformacinis vadovavimas.

Literatūra

1. Anderson, H. J., Baur, J. E., Griffith, J. A., & Buckley, M. R. (2017). What works for you may not work for (Gen) Me: Limitations of present leadership theories for the new generation. *The Leadership Quarterly*, 28(1), 245–260.
2. Carless, S. A., Wearing, A. J., & Mann, L. (2000). A short measure of transformational leadership. *Journal of business and psychology*, 14(3), 389–405.
3. Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28–41.

**Kodas: "JAUNIMAS".
Pranešimų santraukos.
2018 m. lapkričio 15 d.**

ISBN 978-609-95501-5-2